

Varbergstunneln, kompletterande arkeologisk utredning inom områden för upplag och vägar utmed den planerade järnvägskorridoren Varberg–Hamra

Rapport 2016:48
Arkeologisk utredning

Hallands län, Halland,
Varbergs kommun, Träslöv socken,
fastighet Vareborg med flera

Petra Nordin

Varbergstunneln, kompletterande arkeologisk utredning inom områden för upplag och vägar utmed den planerade järnvägskorridoren Varberg–Hamra

Rapport 2016:48
Arkeologisk utredning

Hallands län, Halland,
Varbergs kommun, Träslöv socken,
fastighet Vareborg med flera

Dnr 5.1.1-01134-2015

Petra Nordin

Arkeologerna
Statens historiska museer

Arkeologerna

Statens historiska museer

Våra kontor

Linköping

Lund

Mölnadal

Stockholm

Uppsala

Kontakt

010-480 80 00

info@arkeologerna.com

fornamn.efternamn@arkeologerna.com

www.arkeologerna.com

Arkeologerna

Statens historiska museer

Rapport 2016:48

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Bildredigering: Lena Troedson

Layout: Lena Troedson

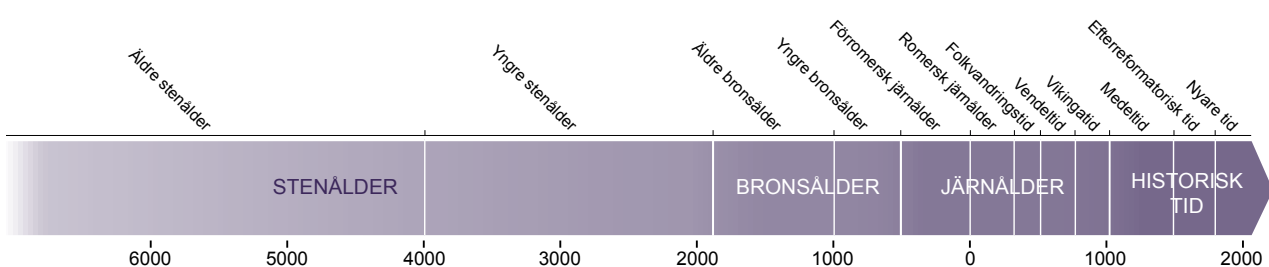
Omslag framsida: Petra Nordin schaktar inom område 11.

Foto, från sydost: Bengt Westergaard.

Tryck/utskrift: Arkitektkopia AB, 2016

Innehåll

Sammanfattning _____	5	Nyttillkommet vägavsnitt, ny väg norr _____	23
Sammanfattande resultat _____	6	Den kompletterande utredningens arkeologiska resultat: boplat 14, 15 och 16 _____	24
Bakgrund _____	6	Boplat 14 _____	24
Topografi och fornlämningsmiljö _____	6	Boplat 15 _____	26
Syfte och målsättning _____	11	Boplat 16 _____	28
Arbets- och metodbeskrivning _____	12	Sammantagen antikvarisk bedömning av de arkeologiska utredningarna och förslag på förundersökningsområden _____	30
Den kompletterande utredningens resultat områdesvis _____	14	Förundersökningsområde 1 _____	30
Område 3 _____	14	Förundersökningsområde 2 _____	32
Område 5a _____	16	Förundersökningsområde 3 _____	32
Område 6 _____	16	Arkeologisk och antikvarisk utvärdering _____	32
Område 7 _____	16	Referenser _____	33
Område 8 _____	16	Administrativa uppgifter _____	34
Område 9 _____	18	Bilagor _____	35
Område 10 _____	18	Bilaga 1a. Schaktplan NV _____	35
Markavsnitt med jordgubbar och julgranar inom järnvägskorridoren (delområde 6 och 7 i utredning 2014) _____	20	Bilaga 1b. Schaktplan SO _____	36
Område 11 _____	20	Bilaga 2. Schaktlista _____	37
Område 12 _____	22	Bilaga 3. Ordlista _____	42
Område 13 _____	22	Figur- och tabellförteckning _____	46
Område 14 _____	22		
Område 15, ny väg söder _____	22		
Område 16 _____	22		

Figur 1. Läget för undersökningen markerat på utsnitt ur Översiktskartan, blad 253 Göteborg (skala 1:250 000, Sweref 99 TM), och Sverigekartan.

Sammanfattning

Arkeologerna, Statens historiska museer har på uppdrag av Trafikverket och enligt beslut fattat av länsstyrelsen i Hallands län genomfört en kompletterande arkeologisk utredning (dnr 431-6071-15). Vid utredningen drogs sökschakt med hjälp av grävmaskin för att finna under mark dolda lämningar från förhistorisk tid, det vill säga från tiden innan 1000-talet. Matjorden togs bort och i den underliggande sanden fanns spår efter förhistoriska aktiviteter. Bland annat observerades olika typer av mörkfärgningar. När koncentrationen av mörkfärgningar är hög brukar man benämna ytan/markavsnittet en förhistorisk boplats. En kombination av mörkfärgningar i samband med fynd av olika föremål samt spår av redskapstillverkningsprocesser och restprodukter vid till exempel matlagningsprocesser kan visa på att man vistats eller bott inom området. Sammantaget har 16 platser upptäckts med spår från förhistorisk verksamhet, boplats 1–16.

I vissa mörkfärgningar fanns skörbrända stenar, kol och sot. Kombinationen är ett tecken på att man har eldat och dessa mörkfärgningar benämns vanligtvis härdar eller eldstäder i arkeologiska sammanhang. Förutom 29 eldstäder så fanns 106 gropar, det vill säga mörkfärgningar med en storlek på 0,5 meter i diameter och uppåt. Mindre mörkfärgningar i marken kan vara spår efter nedstuckna stolpar och har i regel en diameter på mellan 0,15 till 0,45 meter. 45 stolphål registrerades vid utredningen.

Ett vanligt redskapsmaterial under äldre tider var flinta. Vid utredningen framkom spår av tillverkning av flintredskap men också några redskap som har legat i vatten efter det att de använts. Det senare fenomenet brukar benämnas att föremålen är svallade. Redskapen är cirka 10 000 till 8000 år gamla och tillverkade under en period av äldre stenålder som brukar kallas "sandarnaperioden". Namnet här rör från den plats där man först observerade dessa föremål, nämligen Sandarna i Majorna, Göteborg. Det fanns även spår av redskapstillverkning från yngre tider. Olika metoder att tillverka redskapen på kan studeras på restmaterialet. Till exempel kan man se om flintan slagits med "mjuk" teknik (sten) eller med "hård" teknik (metall). Det fanns spår av flinta slagen med olika tekniker inom boplatserna.

Förvaringskärl är också ett vanligt inslag i områden där man har bosatt sig. Under cirka 6000 år har man tillverkat och använt keramik eller krukor i Sverige. Själva tillverkningsprocessen kan man också finna spår efter på boplatserna i form av ugnar. På några av boplatserna har man funnit delar av kärl (fragment av keramik) från cirka 3000 år sedan och framåt.

Arkeologerna, Statens historiska museer, anser att de totalt 16 platserna med spår av förhistoriska aktiviteter som observerades vid arkeologisk utredning steg 2 och den kompletterande utredningen bör förundersökas innan man startar arbetet med att bygga järnvägen.

Sammanfattande resultat

På uppdrag av Trafikverket och enligt beslut fattat av Länsstyrelsen i Hallands län (dnr 431-6071-15) har Arkeologerna, Statens historiska museer, utfört en kompletterande arkeologisk utredning inför planeringen av upplag och hantering av massor utmed den fastslagna järnvägssträckan Varberg–Hamra i Varbergs kommun. Vid utredningen registrerades tre nya fornlämningar inom områden för nya vägar i sydost. De nya fornlämningarna har fått de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 14, 15 och 16 och är belägna invid boplatserna med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 11, 12 och 13 (Nieminen 2015).

Som ett resultat av samtliga genomförda utredningar bedömer Arkeologerna Mölndal, Statens historiska museer att tre områden med 16 boplatzlämningar bör förundersökas innan exploatering kan äga rum. Förundersökningsområde 1 omfattar boplatserna i nordväst med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 1 till 6. Förundersökningsområde 2 innefattar boplatserna med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 7 till 9. Slutligen berörs också Förundersökningsområde 3 i sydost. Här ligger boplatserna med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 10–16.

Bakgrund

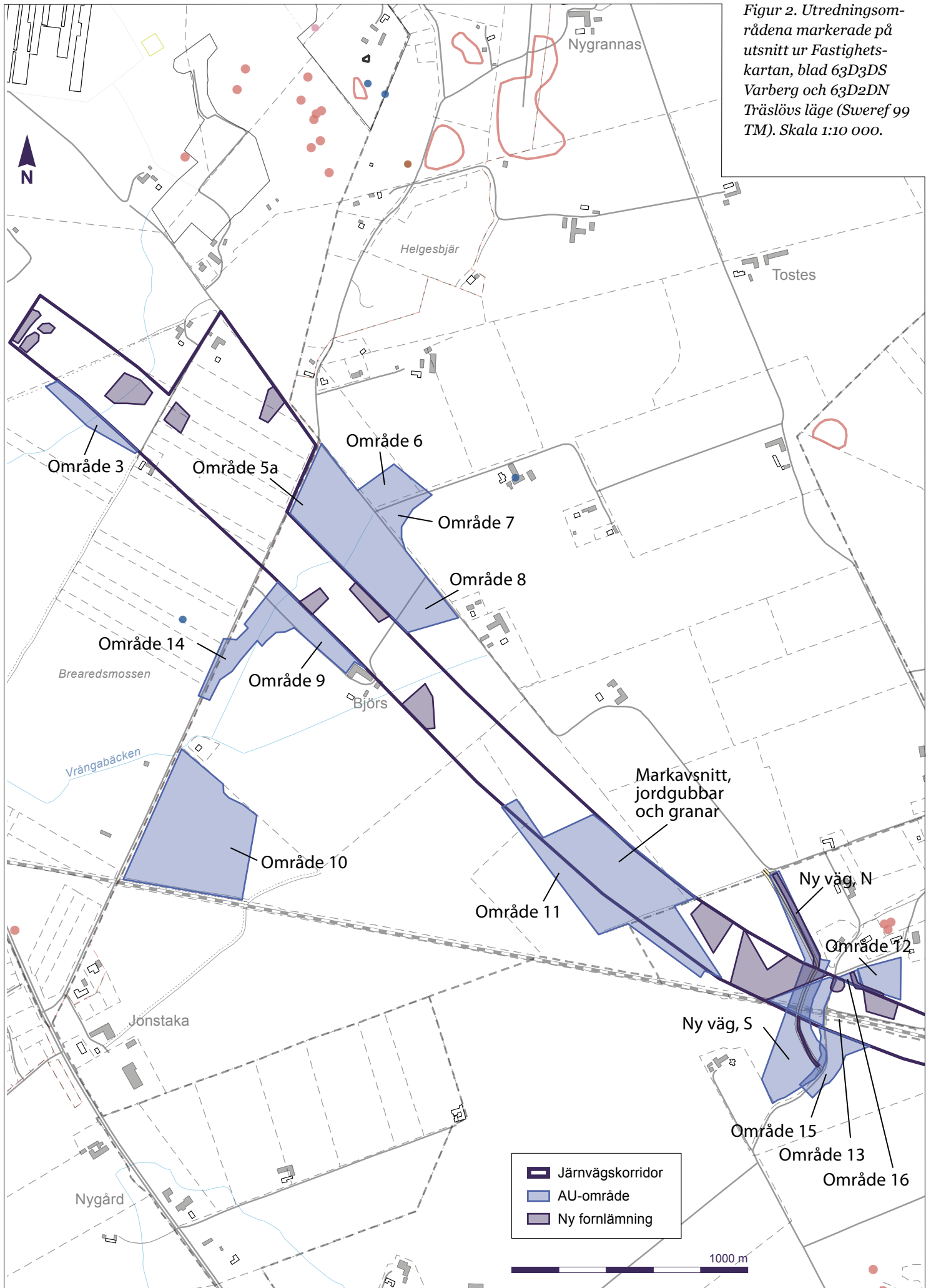
Den kompletterande utredningen har föregåtts av tre tidigare utförda arkeologiska insatser inom järnvägsområdet. Den första provschaktsdragningen ägde rum 1995 och följdes, när ärendet åter aktualiserades, av en Arkeologisk utredning Steg 1, Dnr 432-3235-14, år 2014 (Svedberg m.fl. 2014). Vid en Arkeologisk utredning Steg 2, Dnr 431-6551-14, under hösten 2014 upptäcktes 13 fornlämningar med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 1 till 13 och tre övriga kulturhistoriska lämningar benämnda övrig kulturhistorisk lämning 1 till 3 (Nieminen 2015).

Eftersom Trafikverket behöver områden för upplag och hantering av massor genomfördes en kompletterande arkeologisk utredning under hösten 2015. Utredningen omfattade 13 områden, benämnda område 3 och 5a t.o.m. 16, belägna mellan södra tunnelpåslaget och Hamra (figur 2). I kompletteringen ingick även ett delområde inom järnvägskorridoren som inte var tillgängligt vid 2014 års utredning. Totalt berördes ca 202 000 kvadratmeter av den kompletterande utredningen.

Topografi och fornlämningsmiljö

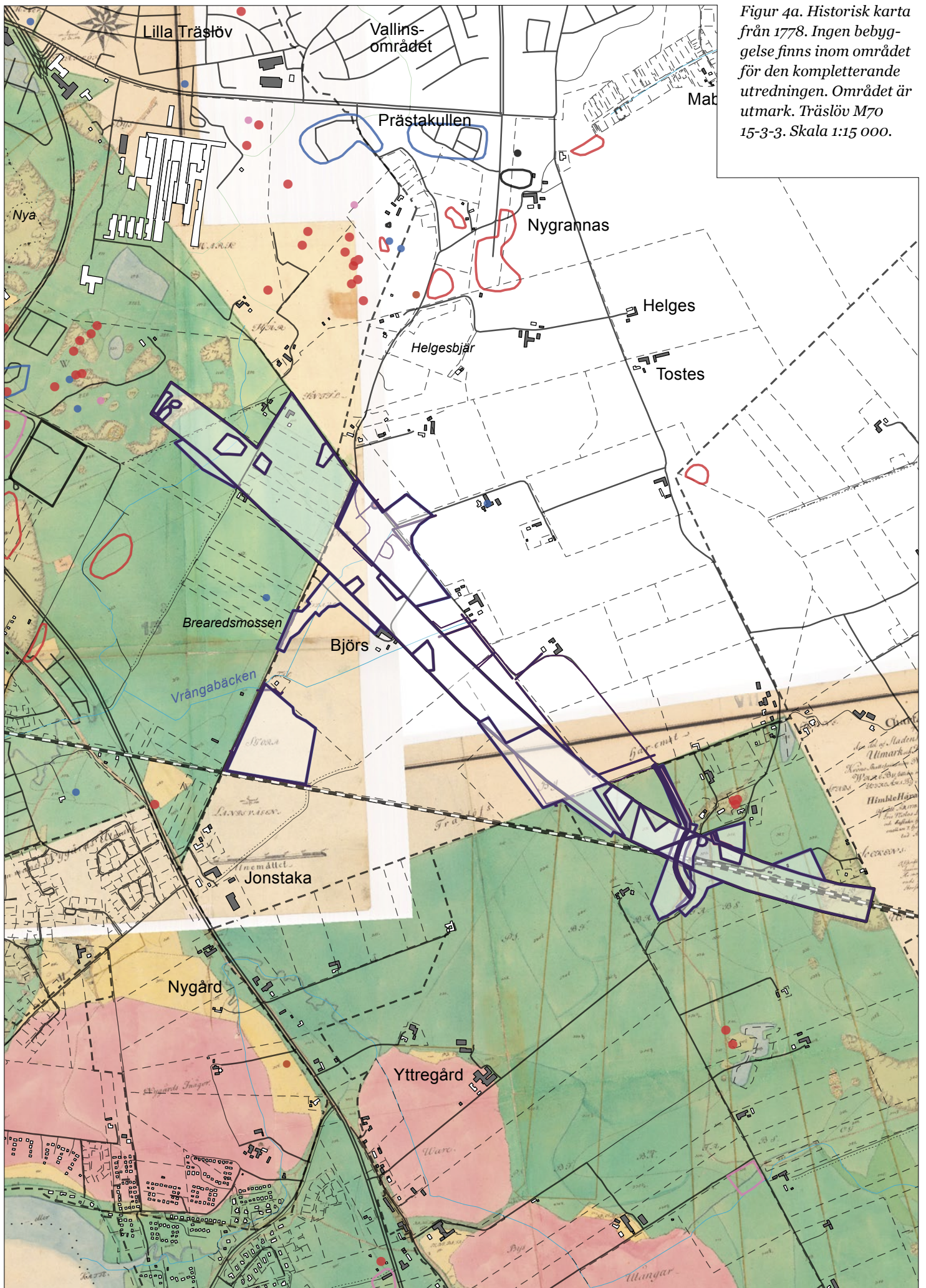
Den kompletterande arkeologiska utredningen utfördes inom den södra delen av Varbergs kommun. Området mellan tunnelpåslaget vid Breared ned mot Hamra utgörs av ett flackt uppodlat slättlandskap, beläget två kilometer från dagens kust. I nordostlig riktning övergår slätten i en bred dalgång som sträcker sig ifrån havet i väster och in mot höglänta trakter i öster, i riktning mot Grimeton. Dalgången avvattnas av den numera delvis rätade Vrångabäcken, som korsar den planerade järnvägskorridoren. Sydväst om järnvägskorridoren ligger Brearedsmossen.

Figur 2. Utredningsområdena markerade på utsnitt ur Fastighetskartan, blad 63D3DS Varberg och 63D2DN Träslövs läge (Sweref 99 TM). Skala 1:10 000.

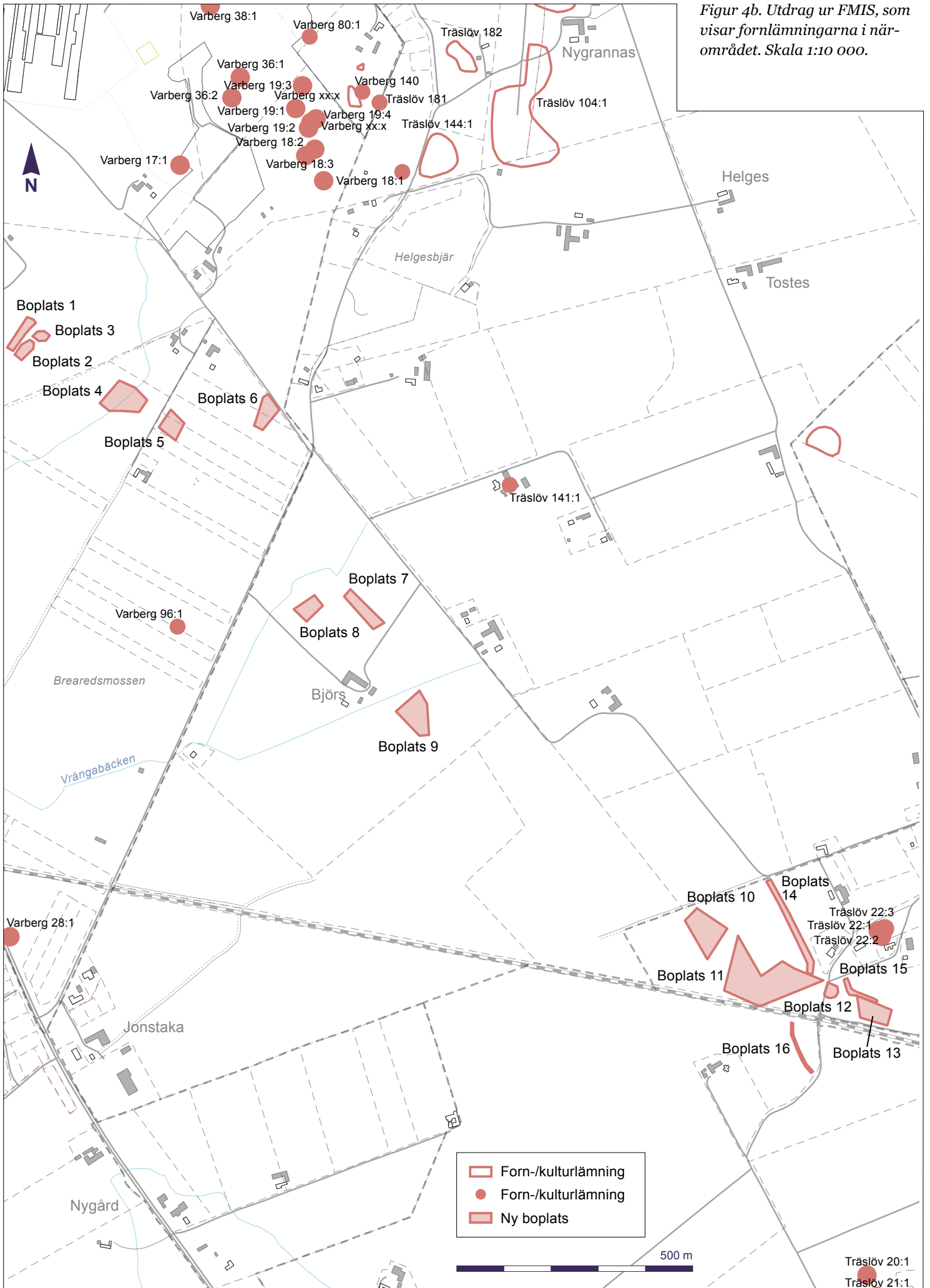
Figur 3. Resultat från den arkeologiska utredningen 2014 (figur 2b, s. 7, UV Rapport 2015:56). Tretton boplatser upptäcktes vid det tillfället. Skala 1:20 000.

Figur 4a. Historisk karta från 1778. Ingen bebyggelse finns inom området för den kompletterande utredningen. Området är utmärkt. Träslöv M70 15-3-3. Skala 1:15 000.

Figur 4b. Utdrag ur FMIS, som visar fornlämningarna i närområdet. Skala 1:10 000.

Vid den tidigare utredningen etapp 2, 2014, upptäcktes 13 boplatser som har fått de tillfälliga arbetsidentiteterna ”boplats 1 till 13” (figur 3). Fornlämningarna uppvisade spår av handlingar och verksamheter från äldre stenålder, yngre stenålder samt brons- och järnålder (Nieminen 2015).

Förutom de nyupptäckta fornlämningarna finns enstaka fornlämningar och lösfynd registrerade i närområdet. Nordväst om gården Björs har man funnit en skafthålsyxa i åkermark (Träslöv 96:1), och inte långt från fyndplatsen dokumenterades enstaka flintavslag och sporadiskt förekommande boplatslämningar i form av enstaka stolphål och gropar inom Varberg 109:1 (Streiffert 1998). Nordost om järnvägskorridoren och i ett av deponiområdena har ett bryne hittats, Träslöv 141:1. Vid gården Vareborg, belägen strax öster om korridoren, finns en mindre gravgrupp, Träslöv 22:1–3, bestående av två stensättningar och en hög. Gravarna ligger på krönet av en moränhöjd med berg i dagen, i svagt sluttande sedimentmark. Beskrivningen i FMIS/Fornsök anger dock dessa som osäkra gravar. Närmare 700 meter söder om Vareborg finns ytterligare en stensättning och en hög, Träslöv 20:1 respektive 21:1. Här finns också en fornborg, Träslöv 73:1. På en bergshöjd vid Hamra i öster ligger fyra gravar som benämns Hunnestad 1:1–4.

Höjderna norr om det planerade södra tunnelpåslaget kännetecknas av en riklig mängd fornlämningar, med stråk av såväl gravar som boplatser, från Varberg och vidare österut mot E6/E20. Vid en arkeologisk förundersökning inom Träslöv 102 och 103 påträffades 10 bearbetade flintor samt tre stolphål och en hårdgrop (Lindman 2005).

På höjder runt Brearedsmossen, som är belägen 500 meter sydväst om järnvägskorridoren, har ett flertal fornlämningar varit föremål för arkeologiska undersökningar.

Vid en slutundersökning av boplatser och skålgropsförekomst Varberg 88:1–2, fanns eldstäder som har daterats till brons- och järnålder (Gerdin 1996). Gravhögen Varberg 16:1 visade sig vid undersökningen vara en av Västsveriges rikaste skärvstenshögar (Streiffert 1996). Inom Varberg 102:1 fanns två äldre markhorisonter med kulturlager. I det övre lagret fanns lämningar från yngre stenålder (neolitikum, jordbrukarstenålder) samt brons- och järnålder. Därunder fanns ett kulturpåverkat lager från senmesolitikum/tidigneolitikum (Nordqvist 1998).

Syfte och målsättning

Utredningens målsättning var att utreda fornlämningsbilden inom de planerade områdena för upplag och hantering av massor utmed dubbelspåret Varberg–Hamra, och att så långt som möjligt beskriva denna. Detta skedde i första hand genom provschaktgrävningar i syfte att klarlägga om det finns dolda fornlämningar under mark som inte var kända inom angivna utredningsområden. Resultaten skall i första hand utgöra ett beslutsunderlag för Länsstyrelsen, samt ett planeringsunderlag för Trafikverket inför kommande projektering av järnvägsutbyggnaden.

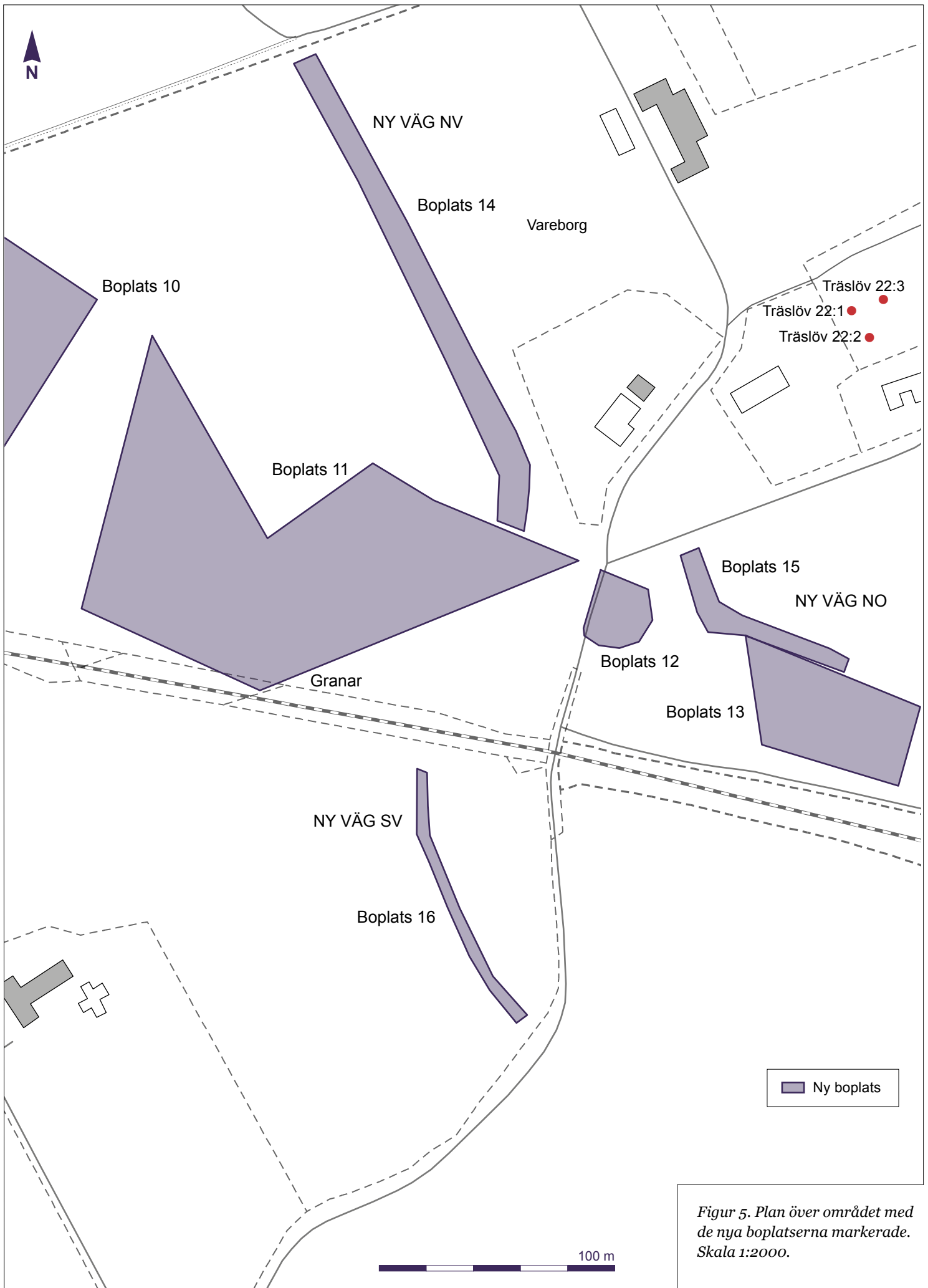
Resultatet från den aktuella insatsen skulle relateras till tidigare genomförda arkeologiska utredningar steg 1 och 2, samt presenteras på ett sådant utförligt sätt att materialet kan ligga till grund för utar-

betande av undersökningsplan med kostnadsberäkning för framtida arkeologiska förundersökningar, samt för Trafikverkets fortsatta arbete med planering och markägarkontakter.

Arbets- och metodbeskrivning

Den kompletterande arkeologiska utredningen genomfördes genom sökschaktning inom de planerade områdena för upplag och hantering av massor. Områdenas yta uppskattades till 20,2 hektar. Från början var det tänkt att två grävlag skulle schakta parallellt, men på grund av olika omständigheter undersöktes merparten av områdena av ett grävlag med grävmaskin.

Schakt, anläggningar och fynd mättes in med en DGPS och informationen förvaras i ett intrasisprojekt på Statens historiska museer. Intrasis är en specifikt utarbetad programvara för hantering av arkeologisk dokumentation, som exempelvis inmätningar, registrering av fynd, foton och beskrivningar.

Figur 5. Plan över området med de nya boplatserna markerade. Skala 1:2000.

Den kompletterande utredningens resultat områdesvis

(Länsstyrelsens numrering i förfrågningsunderlag 2015-09-23.)

Vid den kompletterande arkeologiska utredningen upptogs 205 schakt och 5410 kvadratmeter frilades. 153 arkeologiska objekt observerades i schakten. Bland dem kan nämnas 7 diken, 90 gropar, 7 härdar, 15 rännor, 1 stenpackning och 31 stolphål. Inom exploateringsområdet fanns också spår från äldre stenålder (mesolitikum, jakt- och fångststenålder), bland annat en svallad kärnyxa i schakt 383 och en svallad stickel i schakt 337 (se bilaga 1a). Utöver ett svallat flintmaterial påträffades flintavslag, flintstycke med retusch, bränd lera och brända ben i anläggningarna. (Se ordlista bilaga 3.)

Tre områden med fornlämningar upptäcktes i anslutning till projekterade vägar runt gården Vareborg som ligger i den sydöstra delen av utredningsområdet. Boplatserna har fått de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 14, boplats 15 och boplats 16.

Nedan redogörs för vad som observerades inom de enskilda områdena för upplag och hantering av massor, samt en särredovisning av resultatet från de tre boplatserna.

Område 3

Område 3 omfattade en yta av 4500 kvadratmeter. Sextio löpmeter schakt upptogs inom området, som ligger 9–11 meter över havet i flack och delvis sumpig åkermark. Området korsas av Vrångabäcken. Vid Arkeologisk utredning Steg 2 hösten 2014 upptäcktes en överlagrad stenåldersboplats, Boplats 4,50 meter nordost om området. Vid den kompletterande utredningen dokumenterades en härd, A3007, i schakt OS3006 (se figur 6). Härden har registrerats som en övrig kulturhistorisk lämning. Inom område 3 upptogs två schakt ned till 1,3 meters djup. Ett svallat flintavslag påträffades. Det fanns inget organiskt material i djupschakten.

Inga fortsatta antikvariska åtgärder bedöms nödvändiga inför exploateringen inom område 3, som ligger sydväst om järnvägskorridoren.

Figur 6. Plan över område 3.
Skala 1:3000.

Varberg 96:1

Område 5a

Ett 9500 kvadratmeter stort område beläget norr om österleden och norr om järnvägskorridoren berördes av den kompletterande utredningen. Terrängen utgörs av flack, vattensjuk åkermark. Inga schakt upptogs inom området, som ligger i sankmark. Vid utredning etapp 2 hösten 2014 upptogs schakt inom område 5. Schakten närmast område 5a uppvisade inga spår av boplatsaktiviteter (Nieminen 2015). Inom område 6 som är beläget nordost om ytan, observerades inget av antikvariskt intresse 2015.

Inga vidare antikvariska åtgärder bedöms nödvändiga inför exploateringen.

Område 6

Område 6 ligger också norr om österleden och strax nordost om område 5a. Ytan beräknades först till 18 000 m², men ändrades till cirka 10 000 kvadratmeter efter projektstart. 100 löpmeter upptogs fördelat på 6 schakt. Terrängen utgörs av flack åkermark som i nordost övergår i högre landskapsavsnitt. Inget av antikvariskt intresse observerades.

Inga vidare antikvariska insatser bedöms nödvändiga inför exploateringen.

Område 7

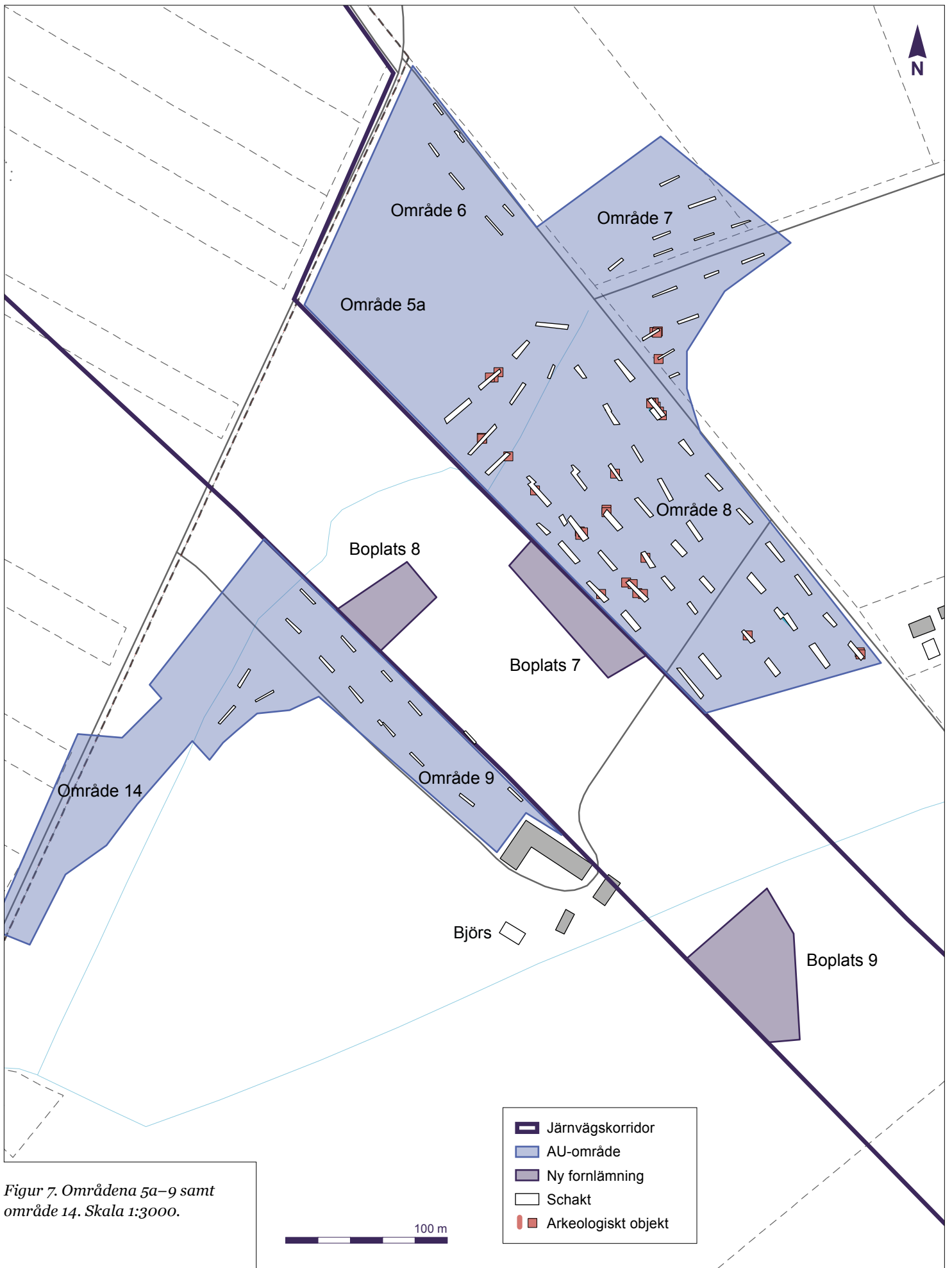
Område 7 är en (13 000) 6500 kvadratmeter stor yta som ligger sydost om Österleden. Här upptogs 273 löpmeter fördelade på 14 schakt. Terrängen utgörs av flack åkermark. Längst i söder fanns en grop och två stolphål i schakt OS3028. Schaktet var beläget utmed den lokala vägen in mot Vareborgs bäroddling. Det fanns dock inga andra indikationer på boplatslämningar inom området eller inom område 8 i sydost.

Inga vidare antikvariska insatser bedöms nödvändiga inför det fortsatta arbetet med projektet.

Område 8

Område 8 var ett av de större områdena och den beräknade ytan var 34 000 kvadratmeter; 2010 löpmeter frilades, fördelat på 45 schakt. Området angränsar till järnvägskorridoren i söder, där boplats 7 upptäcktes vid 2014 års utredning steg 2. Terrängen utgjordes av flack åkermark med en stor märkegrav i nordväst. Inga härddar observerades inom ytan. Merparten av de inmätta anläggningarna var gropar och stolphål. De var dock spridda i schakten och inga koncentrationer kunde konstateras. Ett fynd från ytan var en mycket svallad kärnyxa. Enstaka spridda, svallade flintavslag och en skärva yngre rödgods observerades som lösfynd i schakten. I schakt OS453 fanns rännen och gropar (se bilaga 1a). Schaktet vidgades och det konstaterades att alla anläggningar var väldigt grunda. De bedömdes vara av yngre karaktär och kunde ha samband med en mindre märkegrop strax norr om ytan.

Boplats 7 som upptäcktes vid utredningen 2014 ligger sydost om område 8 och vid en förundersökning kan man avgränsa dess utbredning. I övrigt bedöms inga vidare antikvariska insatser nödvändiga inom område 8.

Figur 7. Områdena 5a–9 samt område 14. Skala 1:3000.

Område 9

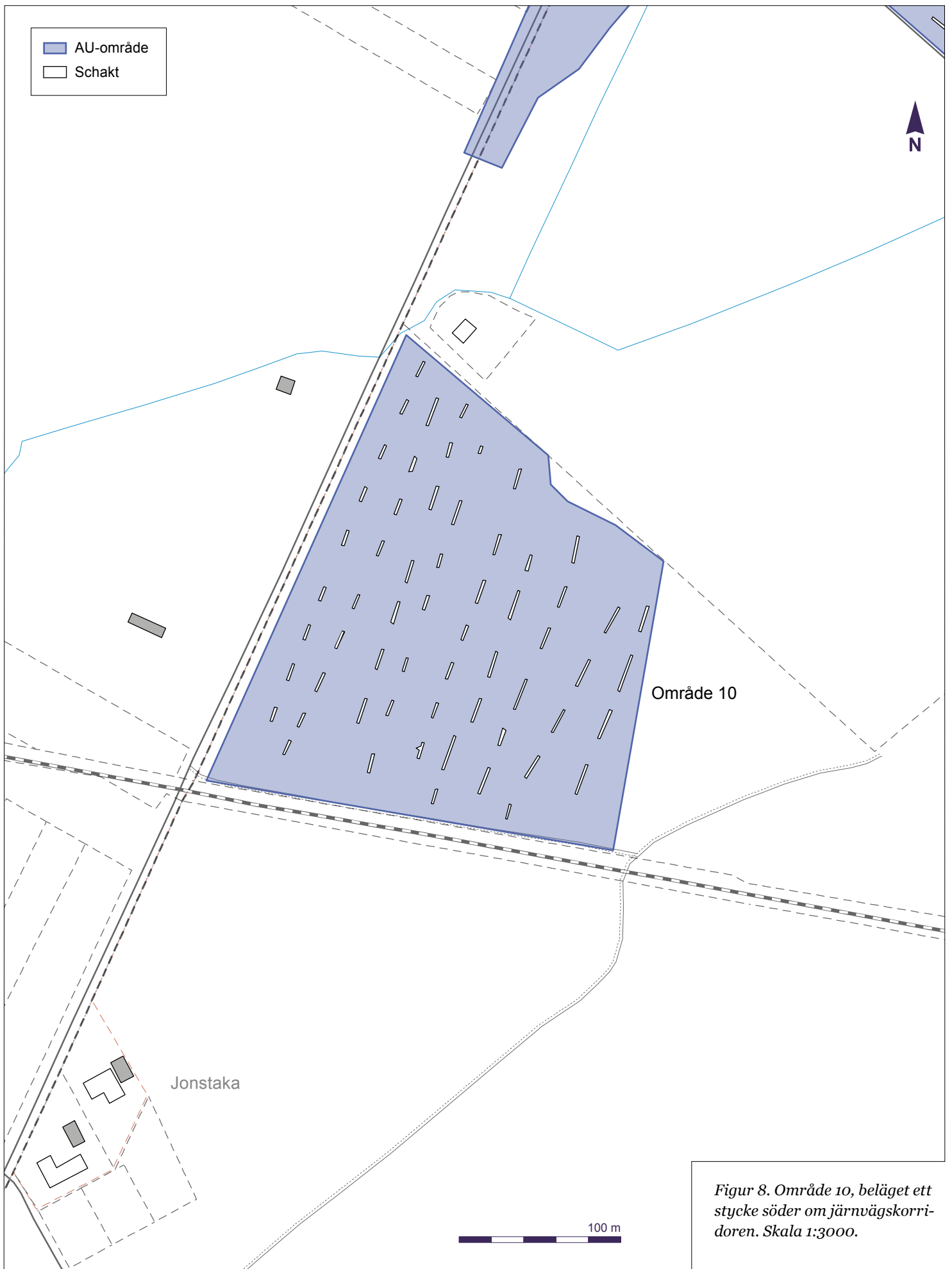
Inom en 5100 kvadratmeter stor yta nordväst om gården Björs upptogs 12 sökschakt motsvarande 231 löpmeter. Området angränsar till järnvägskorridoren södra del, och ligger i flack åkermark. I järnvägskorridoren upptäcktes boplatserna 7 och 8. Inom område 9 observerades inga arkeologiska objekt. Boplatz 8 är belägen inom järnvägskorridoren och nordost om område 9. Den fortsätter inte utanför korridoren.

Inga vidare antikvariska åtgärder anses nödvändiga inom område 9.

Område 10

Område 10 var till ytan det största området. Inom 51 000 kvadratmeter upptogs 61 schakt motsvarande 1185 löpmeter. Området var beläget ett stycke söder om järnvägskorridoren och i flack åkermark. Ett fynd av rödgods och ett stolphål observerades.

Inga vidare antikvariska åtgärder bedöms nödvändiga inför projektet.

Markavsnitt med jordgubbar och julgranar inom järnvägskorridoren (delområde 6 och 7 i utredning 2014)

Detta område ligger inom järnvägskorridoren och kunde av olika anledningar inte undersökas vid Arkeologisk utredning Steg 2 hösten 2014. Området är cirka 28 200 kvadratmeter stort och ligger i flack åkermark med stigning upp mot höjden och gården Vareborg i sydost. 30 schakt upptogs motsvarande 645 löpmeter inom jordgubbsplanteringen. I schakten observerades spridda gropar och diken. Enstaka fragment av yngre rödgods fanns i schakten. Materialet var av yngre karaktär.

Två områden med granplanteringar berördes och här upptogs sammanlagt 7 schakt och 42 löpmeter frilades. I schakt OS259 observerades en ränna (se bilaga 1b). Schaktet är beläget strax sydost om boplat 11 som upptäcktes 2014 (Nieminen 2015). Vid förundersökningen/ avgränsningen av boplat 11 berörs också delar av granplanteringen invid järnvägsövergången.

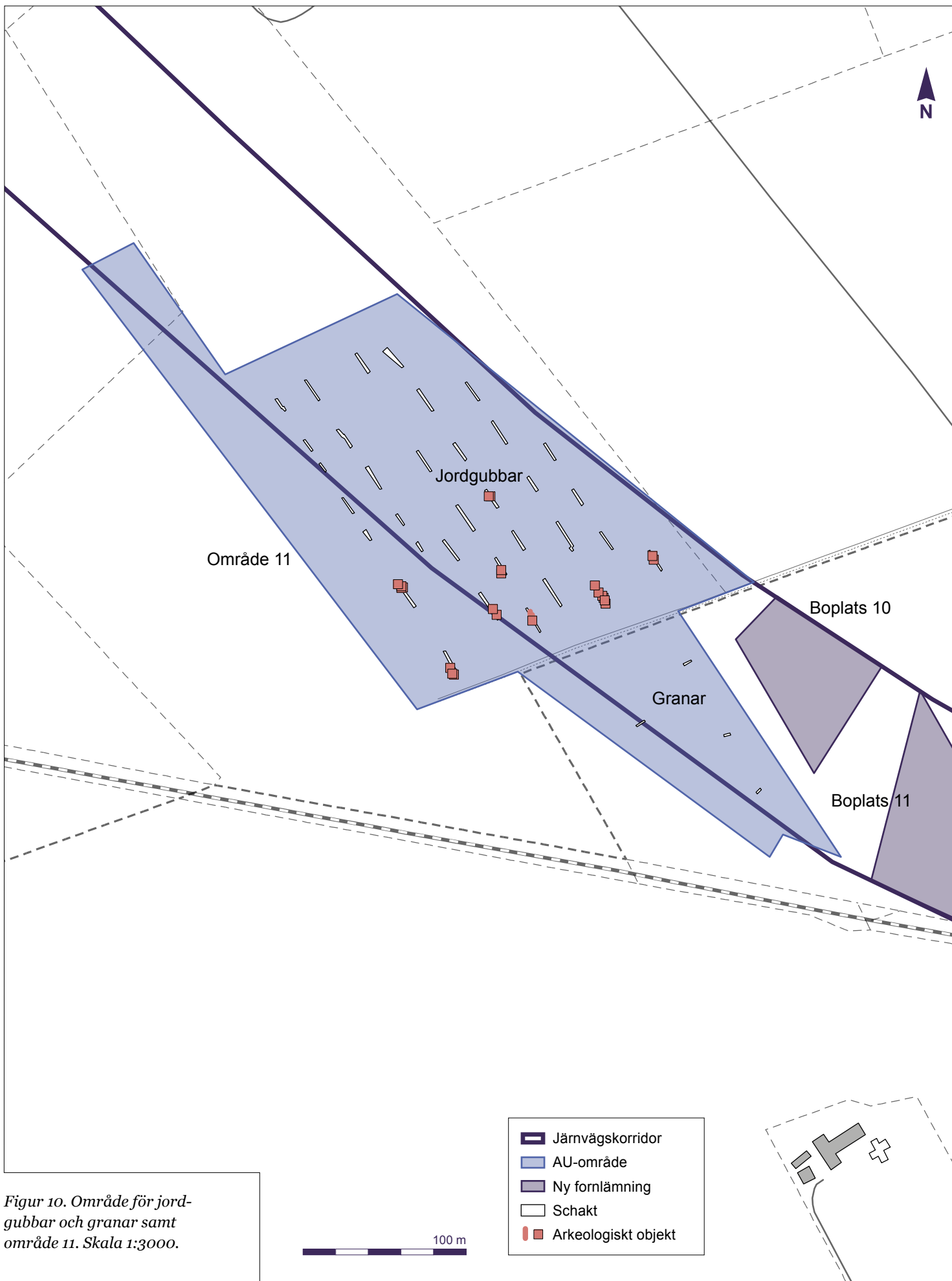
Område 11

Område 11 är 13 300 kvadratmeter stort och ligger längs med den södra sidan av markavsnittet med jordgubbar och julgranar. Inom ytan upptogs 4 schakt och 78 kvadrat meter frilades. Enstaka gropar och stolphål dokumenterades i schakt OS200 och OS201 (se bilaga 1b). Ytan låg invid markavsnittet med jordgubbar och julgranar, där endast lämningar av yngre karaktär påträffades.

Inga vidare antikvariska insatser behöver göras inför exploateringen.

Figur 9. Schaktning inom granplantering. Foto: Bengt Westergaard.

Figur 10. Område för jordgubbar och granar samt område 11. Skala 1:3000.

Område 12

Område 12 är beläget mellan gården Vareborg i norr och järnvägskorridoren i söder. Det 6500 kvadratmeter stora området ligger i åkermark. Vid den arkeologiska utredningen 2014 upptäcktes boplatserna 12 och 13. Den senare är belägen söder om området. Eftersom område 12 inte kommer att beröras av den korsande vägen under järnvägen, så utgick denna yta. Dock planeras för en parallell väg utmed järnvägen upp mot gården Vareborg och 8 schakt (106 löpmeter) upptogs i vägsträckningen. I fem av schakten, 357, 360, 364, 367 och 369 fanns härdar, gropar och stolphål (se bilaga 1b). Vägområdet med arkeologiska objekt har fått den tillfälliga arbetsidentiteten ”boplats 15”. Vid en förundersökning kan relationen till de närbelägna boplatserna 12 och 13 klarläggas.

Vägsträckningen ”boplats 15” bör förundersökas innan exploateringen kan äga rum.

Område 13

Område 13 är 1500 kvadratmeter stort och är till stora delar beläget inom järnvägskorridoren. Området är redan utrett arkeologiskt och inga insatser gjordes vid den kompletterande utredningen.

Inga vidare antikvariska insatser bedöms nödvändiga inför exploateringen.

Område 14

Område 14 är beläget utmed Österleden och terrängen utgörs av flack åkermark. Ytan har uppskattats till 14 000 kvadratmeter. Vid den kompletterande utredningen upptogs 3 schakt motsvarande 61 löpmeter. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Inga vidare antikvariska insatser bedöms nödvändiga inför exploateringen.

Område 15, ny väg söder

Område 15 är beläget nio meter över havet är 1500 kvadratmeter stort. Terrängen utgörs av flack åkermark som genomkorsas av en väg och ett smalt skogsparti i väster. Det var tänkt att området skulle tas i anspråk för vägöverfart över blivande dubbelspår. Vid den kompletterande utredningen upptogs 4 schakt motsvarande 206 löpmeter. Vägen korsar en öst-västlig fägata (inmätt A356, se figur 11). Flera arkeologiska objekt upptäcktes i schakten. Området har fått den tillfälliga arbetsidentiteten ”boplats 16”.

Boplats 16 bör förundersökas innan exploatering kan äga rum.

Område 16

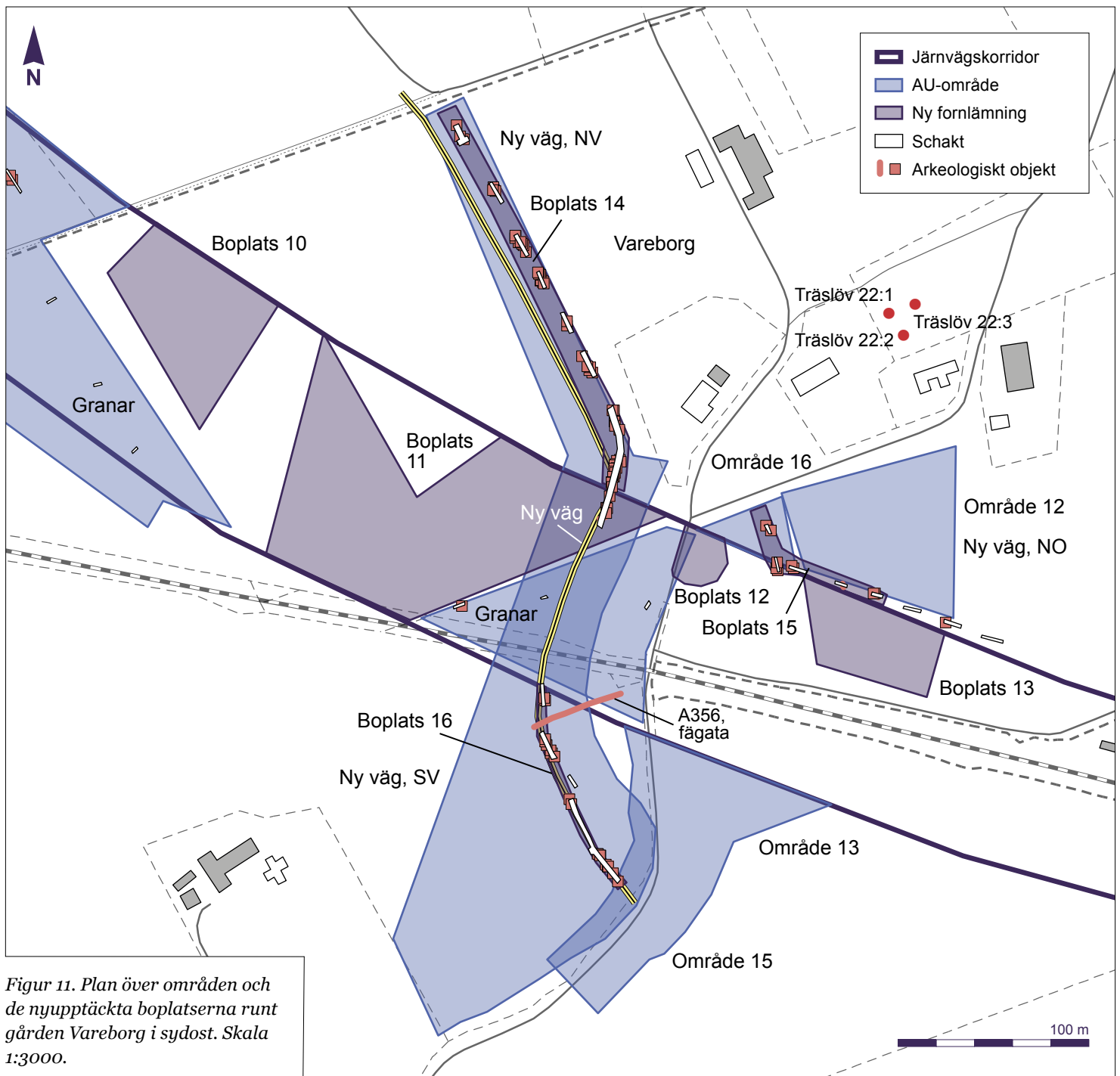
Område 16 är ett 2700 kvadratmeter stort område som är delvis beläget mellan boplatserna med de tillfälliga arbetsidentiteterna ”boplats 12” och ”boplats 13”. Området är bevuxet med träd och i söder står området delvis under vatten. Schaktning för en parallell väg inom område 12 berörde den norra delen av område 16. Här påträffades arkeologiska objekt (se under rubriken område 12).

Relationen mellan boplats 12, 13 och 15 bör utredas vid en förundersökning.

Nyttillkommet vägavsnitt, ny väg norr

I samband med ändrad vägöverfart över blivande dubbelspår tillkom en ny vägsträckning. Vägsträckningen ligger nordost om boplatser 10 och 11, som upptäcktes 2014 (Nieminen 2015). Inom ett 2330 kvadratmeter stort område upptogs 7 schakt motsvarande 405 löpmeter. Flera gropar, härdar, stolphål, 1 stenpackning och 1 ränna observerades. Flintavslag, bränd lera och brända ben påträffades i anläggningar. Området har fått den tillfälliga arbetsidentiteten ”boplatser 14”.

Boplatser 14 bör förundersökas innan exploatering kan äga rum.

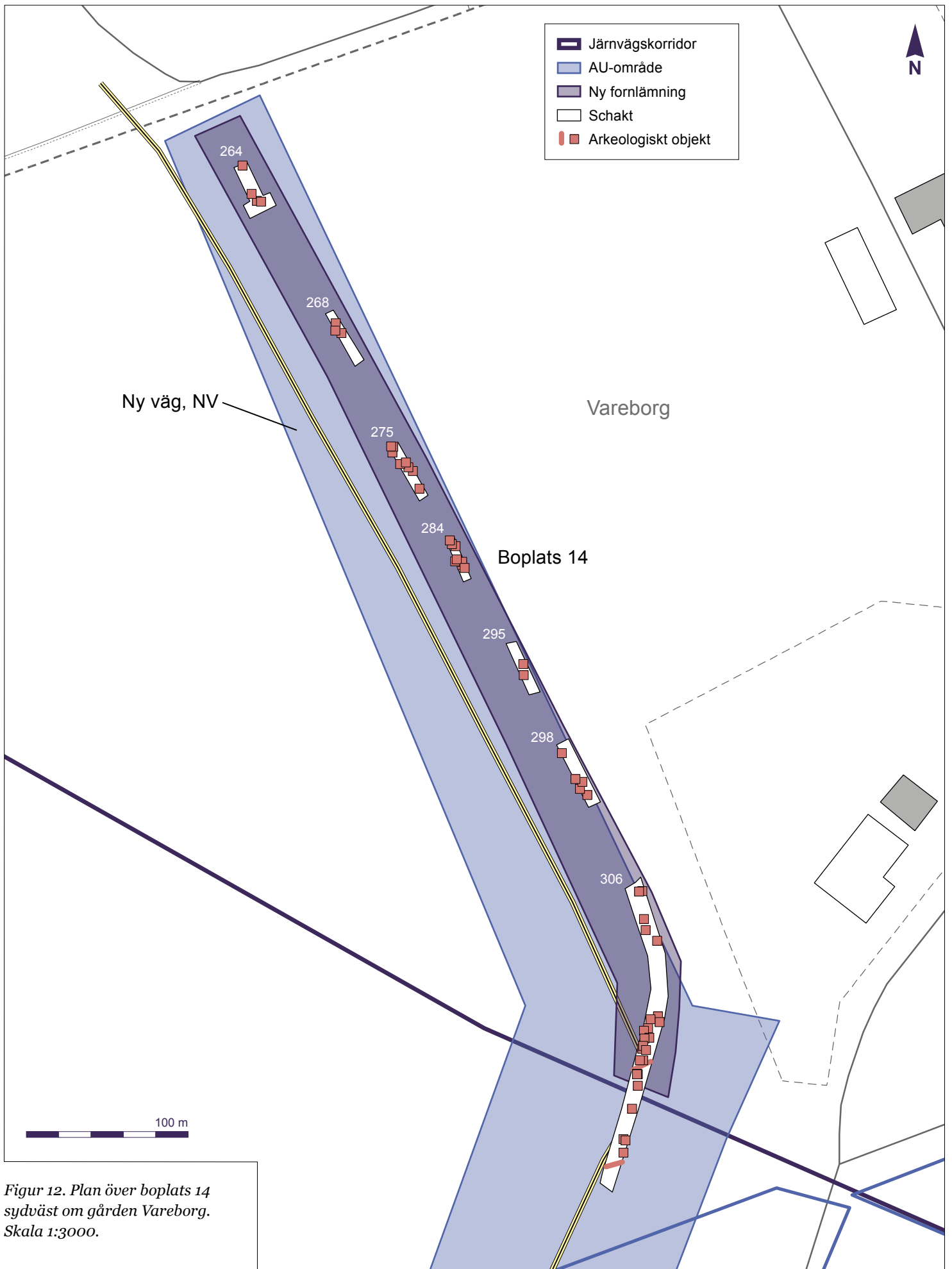

Den kompletterande utredningens arkeologiska resultat: boplats 14, 15 och 16

Vid den kompletterande arkeologiska utredningen upptäcktes nya lämningar inom tre vägområden runt järnvägskorridoren i sydost. Boplatserna är belägna på och runt en flack höjd invid gården Vareborg och benämns med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplats 14, 15 och 16 (se figur 12). I övrigt upptäcktes inga nya boplatser inom områdena för upplag och hantering av massor utmed den tänkta järnvägskorridoren.

Boplats 14

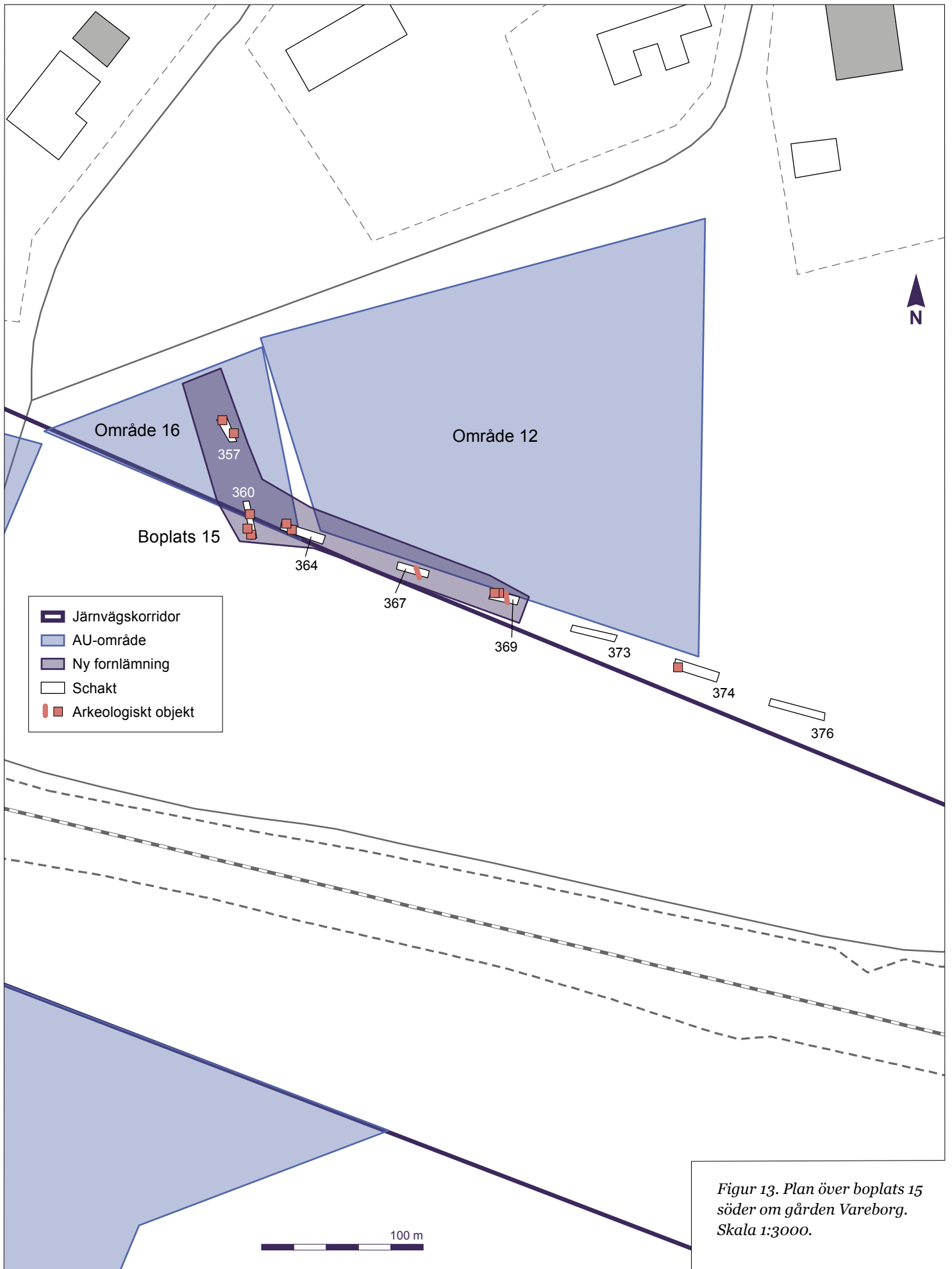
Boplats 14 är belägen nordost om den tidigare upptäckta forn lämningen "boplats 11". 56 anläggningar observerades i sju schakt upptagna inom området för en väg nordost om järnvägskorridoren. Vägen omfattar ett 233×10 meter stort område. 2 härdar, 38 gropar, 2 rännor, 13 stolphål och 1 stenpackning (stenar på rad) mättes in. Ett svallat flintmaterial från äldre stenålder (mesolitikum) observerades i schakten, bland annat ett svallat sandarnaspån i en grop och ett svallat sidofragment till en mikrospånkärna. Förutom materialet som påverkats av vattenerosion, fanns också ett flintstycke med retusch, brända ben (djurben), bränd lera och flintavslag i anläggningarna. Invid ett fåtal anläggningar observerades också yngre rödgods.

Figur 12. Plan över boplats 14 sydväst om gården Vareborg. Skala 1:3000.

Boplats 15

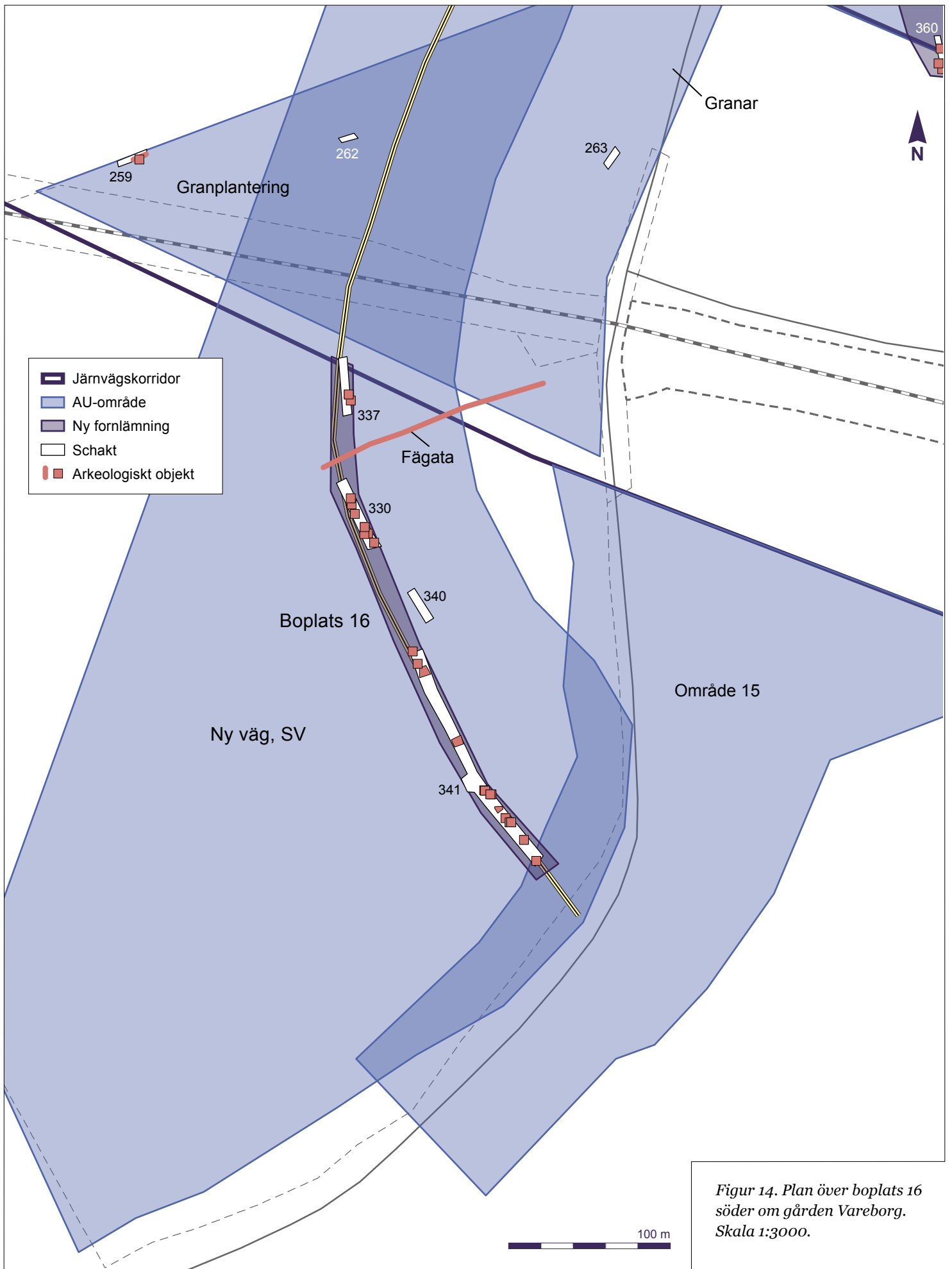
Boplats 15 är belägen norr om boplats 12 och 13. Inom en sträcka av 90 meter för en väg upptogs fem schakt. I dessa observerades 3 här-
dar, 6 gropar och 2 rännor. Flintavslag påträffades i och invid anlägg-
ningar. Själva vägen är 150 meter lång, men i sydost var schakten i
princip tomma på fynd och anläggningar.

Figur 13. Plan över boplats 15 söder om gården Vareborg. Skala 1:3000.

Boplats 16

Boplats 16 upptäcktes inom en 117 meter lång sträckning för en väg söder om befintligt järnvägsspår. I fyra schakt dokumenterades 1 härd, 16 gropar, 3 stolphål och 3 bredare, äldre diken. En fägata löper i östvästlig riktning fram till en gård. De tre diken (äldre dikes-system?) observerades i åkerområdet söder om fägatan och löper parallellt med densamma. Längst i söder fanns ett impediment med upplagd sten. Schakt upptogs här och det konstaterades att odlingsröset var av yngre datum. Inga dolda fornlämningar fanns uppe på impedimentet.

Figur 14. Plan över boplats 16 söder om gården Vareborg. Skala 1:3000.

Sammantagen antikvarisk bedömning av de arkeologiska utredningarna och förslag på förundersökningsområden

De arkeologiska utredningarna påbörjades redan 1995 och sammantaget kan man urskilja tre områden som bör förundersökas. Boplatserna med de tillfälliga arbetsidentiteterna boplatser 1–6 ingår i förundersökningsområde 1. De ligger i den nordvästra delen av järnvägskorridoren. Boplatser 7, 8 och 9 ligger också inom korridoren, vid gården Björs. Dessa utgör förundersökningsområde 2. Längst i sydost ligger boplatserna 10–16. De ingår i förundersökningsområde 3. I nedanstående tabell har informationen om de boplatser som berörs av förundersökningen sammanställts för överskådlighetens skull.

Tabell I. Sammanställning av boplatserna som upptäcktes vid utredning 2 och kompletterande utredning inom den sydöstra delen av järnvägskorridoren.

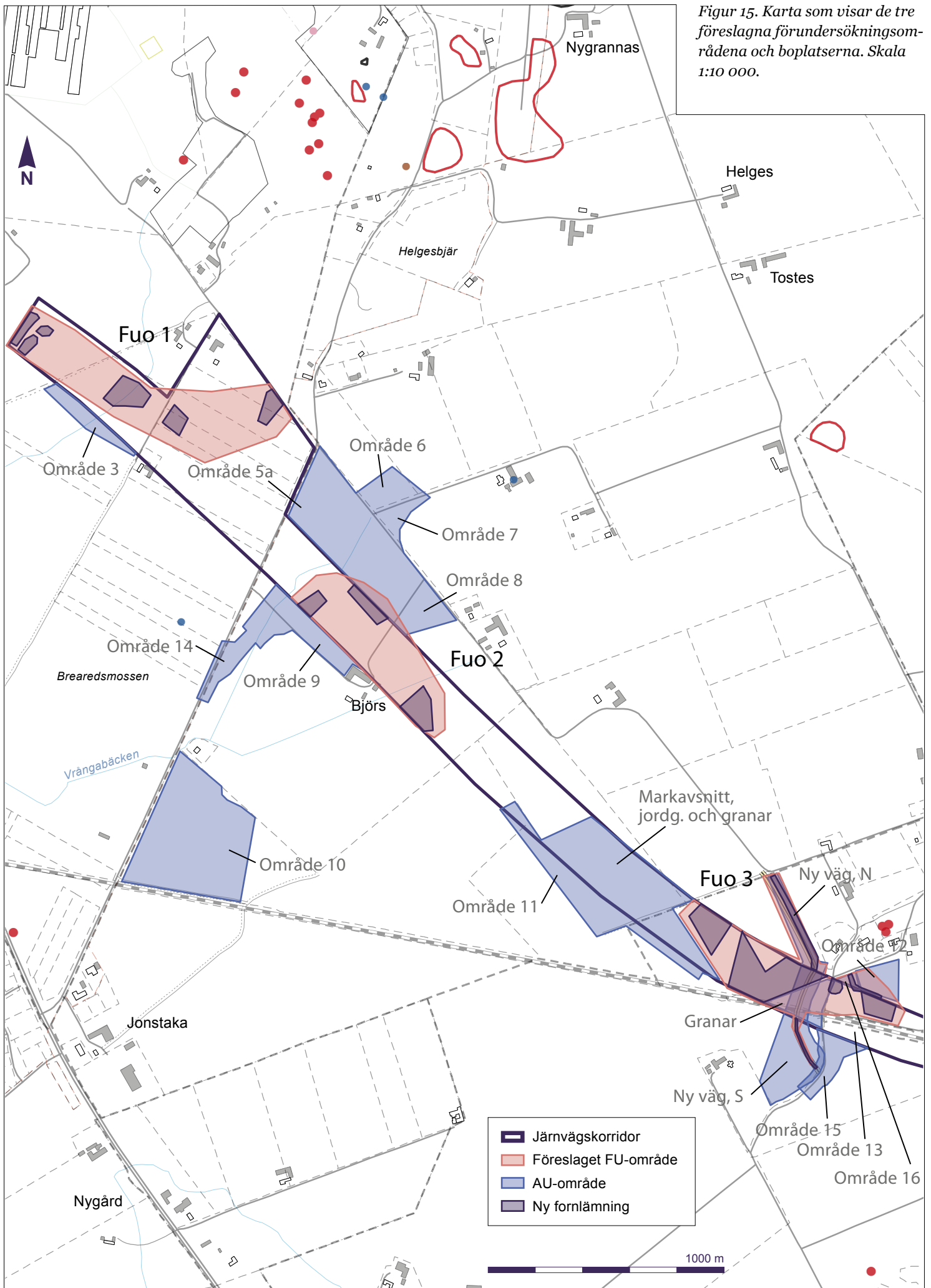
Benämning	Yta/areal (m ²)	Innehåll
Boplatser 1	1600	1 härd, 2 gropar, 3 flintavslag, 20 övrig slagen flinta, bronsålder
Boplatser 2	1150	Flinta, neolitikum–bronsålder
Boplatser 3	665	Flinta
Boplatser 4	4500	Svallad flinta, överlagrat
Boplatser 5	2025	4 härdar, 1 schakt
Boplatser 6	2380	2 härdar, 2 stolphål, flintavslag
Boplatser 7	1500	2 härdar, 1 grop, 1 ränna, bränt ben i härd
Boplatser 8	1500	1 ränna, förhistorisk keramik
Boplatser 9	4000	3 härdar, 1 grop, flintavslag
Boplatser 10	4800	19 schakt, i 7 av dem 5 gropar, 7 stolphål, flinta och keramik
Boplatser 11	15 000	24 schakt; i 10 av dem 3 kokgropar, 3 härdar, 6 gropar, 5 stolphål och 1 ränna, flinta, bland annat mesolitisk spånkrapa
Boplatser 12	900	2 schakt, i 1 av dem 2 härdar
Boplatser 13	3000	4 schakt, i 2 av dem 3 härdar, 1 grop
Boplatser 14	2330	7 schakt, 56 anläggningar, 2 härdar, 38 gropar, 2 rännen, 13 stolphål, 1 stenrad; svallad mesolitisk flinta (bl.a. svallad sandarnaspån och svallat fragment av mikrospånkärna), ett flintstycke med retusch, brända ben (djurben) och bränd lera samt yngre rödgods.
Boplatser 15	900	5 schakt, 3 härdar, 6 gropar och 2 rännen
Boplatser 16	1170	4 schakt, 1 härd, 16 gropar, 3 stolphål, 3 bredare diken, fågata
Totalt 16 boplatser	47 420	

Förundersökningsområde 1

Förundersökningsområde 1 omfattar 6 till ytan mindre boplatser. Inom boplatserna har flinta som är både 10 000 år gammal och flinta som är cirka 4000 år gammal observerats. Den äldre flintan var svallad, det vill säga har påverkats av vatten. Eldstäder fanns på boplatser 1, 5 och 6. Inom boplatser 4 fanns också en överlagrad nivå med bevarat organiskt material såsom träfragment, kvistar och grenar. Inga fynd påträffades i lagret med organiskt material.

Vid en förundersökning kan boplatsernas innehåll och omfattning undersökas. Den vid utredningen uppskattade arealen är 12 320 kvadratmeter eller 1,2 hektar. Träkolsprover kan insamlas från

Figur 15. Karta som visar de tre föreslagna förundersökningsområdena och boplatserna. Skala 1:10 000.

anläggningar för att mer precist kunna datera lämningarna med hjälp av ^{14}C -metoden.

Förundersökningsområde 2

Förundersökningsområde 2 omfattar de till ytan mindre boplatserna boplatser 7–9. Inom boplatserna observerades härdar, gropar, en ränna och stolphål. Ett bränt ben fanns i en härd och förhistorisk keramik påträffades i några av anläggningarna. Flintavslag förekommer inom boplatser 9.

Vid en förundersökning kan boplatsernas innehåll och omfattning undersökas. Den vid utredningen uppskattade arealen är 7000 kvadratmeter eller 0,7 hektar. Träkolsprover kan insamlas från anläggningar för att mer precist kunna datera lämningarna med hjälp av ^{14}C -metoden.

Förundersökningsområde 3

Förundersökningsområde 3 omfattar boplatserna 10–16, som är belägna på en flack höjd söder om gården Vareborg. Ytmässigt utgör dessa nästan 60 procent av den totala ytan för förundersökningen.

Vid en förundersökning kan boplatsernas innehåll och omfattning undersökas. Den vid utredningen uppskattade arealen är 28 100 kvadratmeter eller 2,8 hektar. Träkolsprover kan insamlas från anläggningar för att mer precist kunna datera lämningarna med hjälp av ^{14}C -metoden.

Arkeologisk och antikvarisk utvärdering

Vid den arkeologiska utredningen upptäcktes 16 boplatser med förhistoriska lämningar. Boplatserna har de tillfälliga arbetsidentiteterna boplatser 1 till 16. Fornlämningarna uppvisade spår av handlingar och verksamheter från äldre stenålder, yngre stenålder samt brons- och järnålder.

Inom den nordvästra och sydöstra delen av järnvägskorridoren finns lämningar från äldsta tid, det vill säga äldre stenålder (mesolitikum). För cirka 10 000 år sedan har dessa områden legat på var sida om en havsvik som löpt in mot öster. Möjligheten att finna lämningar från denna tid är störst inom förundersökningsområde 1 och 3. De lägre partierna inom järnvägskorridoren stod då under vatten. Inom förundersökningsområde 1, 2 och 3 är det möjligt att finna lämningar från brons- och järnålder, det vill säga från tiden 1800 f.Kr. och framåt. Invid gården Vareborg i sydost finns också tre gravar registrerade. Möjligheten att kartlägga bebyggelse och aktiviteter som kan vara samtida med gravarna är störst inom förundersökningsområde 2 och 3. För en mer ingående diskussion kring lämningarna, se kapitel "Sammanfattande arkeologisk och antikvarisk utvärdering" i UV Rapport 2015:56 (Nieminen 2015, s. 60ff.).

Boplatsernas totala yta har vid utredningen uppskattats till 4,7 hektar. Arkeologerna Mölndal vid Statens historiska museer anser att boplatser 1–16 bör förundersökas innan exploatering kan äga rum. Vid en förundersökning kan anläggningar dateras och de olika lämningarnas relation till varandra kan utredas. Makroprover kan samlas in för att ge information om odling och växter.

Referenser

- Gerdin, A. & Streiffert, J. 1996. Arkeologiska förundersökningar och undersökningar. Undersökningar vid skålgropsförekomster samt av en skärvtenshög. Fornlämningarna 16 och 88 i Varbergs socken, Varbergs kommun, Halland, samt fornlämning 139 i Långelanda socken, Orust kommun, Bohuslän. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar UV Väst Rapport 1996:21.
- Lindman, G. 2005. Raå nr. 102 och 103 i Träslöv socken. Förenklad avrapportering. Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för Arkeologiska Undersökningar.
- Nieminen, J. 2015. Arkeologi inför Varbergstunneln, Västkustbanan, Varberg–Hamra. Arkeologisk utredning steg 2 inför utbyggnad av dubbelspårig järnväg. Halland, Varbergs kommun, Hunnerstad, Lindberg, Träslöv och Varbergs socken, flera fastigheter längs sträckan Varberg–Hamra. Statens historiska museer. Arkeologiska Uppdragsverksamheten UV Rapport 2015:56.
- Nordqvist, B., Bramstång, C., Hernek, R. & Streiffert, J. 1998. Vind och Vatten. Arkeologiska undersökningar i Bohuslän och Halland. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Resultat. UV Väst Rapport 1998:14.
- Svedberg, V., Ängeby, G. och Rosén, C. 2014. Varbergstunneln, Västkustbanan, Varberg–Hamra. Arkeologisk utredning steg 1, inför byggandet av dubbelspårig järnväg sträckan Varberg–Hamra, Varbergstunneln. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska Undersökningar. UV Rapport 2014:102.

Administrativa uppgifter

SHMM:s dnr: 5.1.1-01134-2015.

Länsstyrelsens dnr: 431-6071-15.

SHMM:s projektnr: 13247.

Intrasisprojekt: SHMM2015:178.

Undersökningstid: 15 november–9 december 2015.

Projektgrupp: Petra Nordin, Bengt Nordqvist, Bengt Westergaard och
Mattias Öbrink.

Underkonsulter: Elia Express, Lambertsson.

Exploateringsyta: 20,2 hektar.

Undersökt yta: 5410 löpmeter.

Läge: Fastighetskartan, blad 63D3DS Varberg och 63D2DN Träslövs
läge (Sweref 99 TM).

Koordinatsystem: Sweref 99 TM.

Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn:

x 6329733,88 y 335260,01.

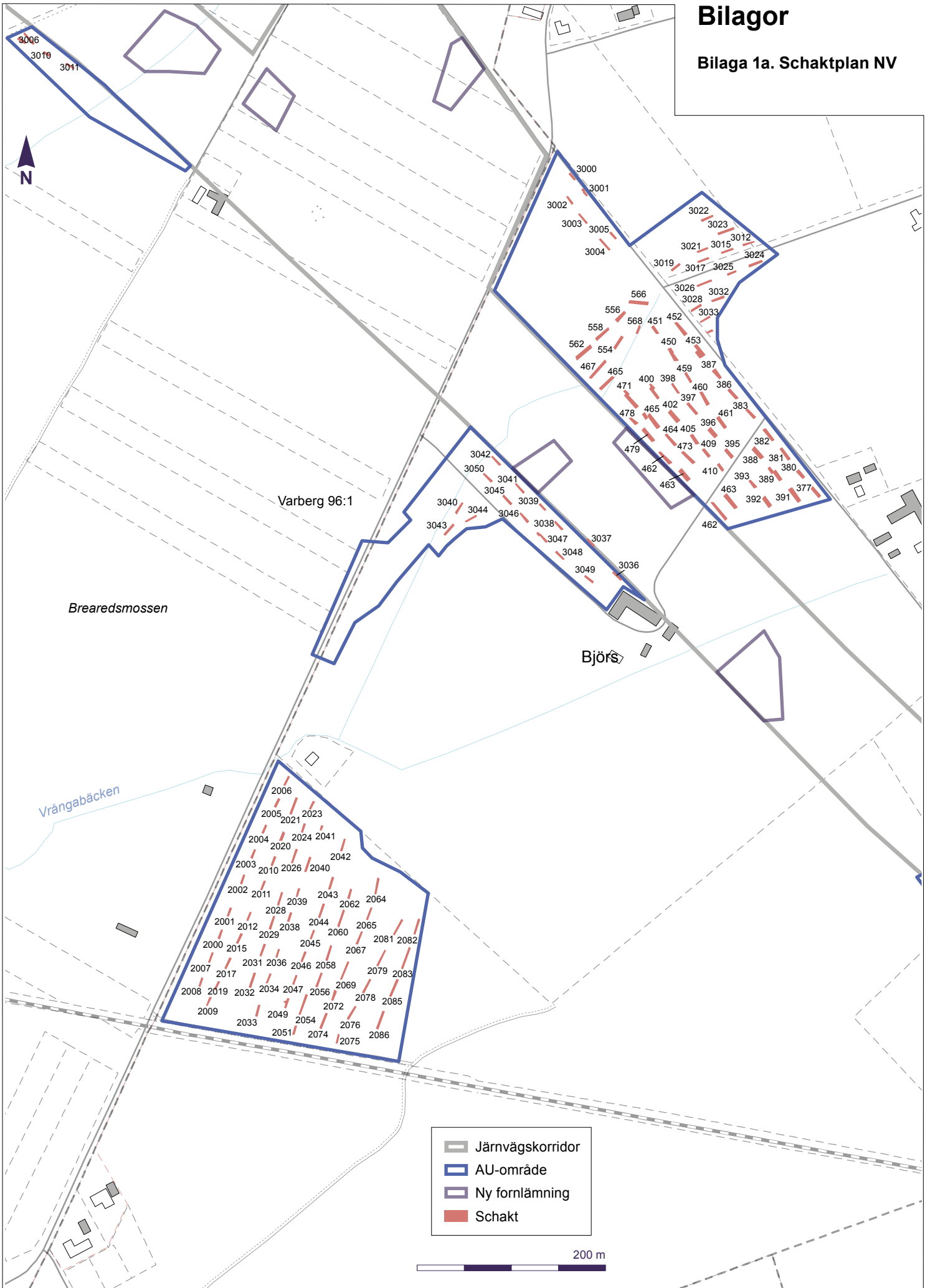
Höjdsystem: Rikets, RH 2000.

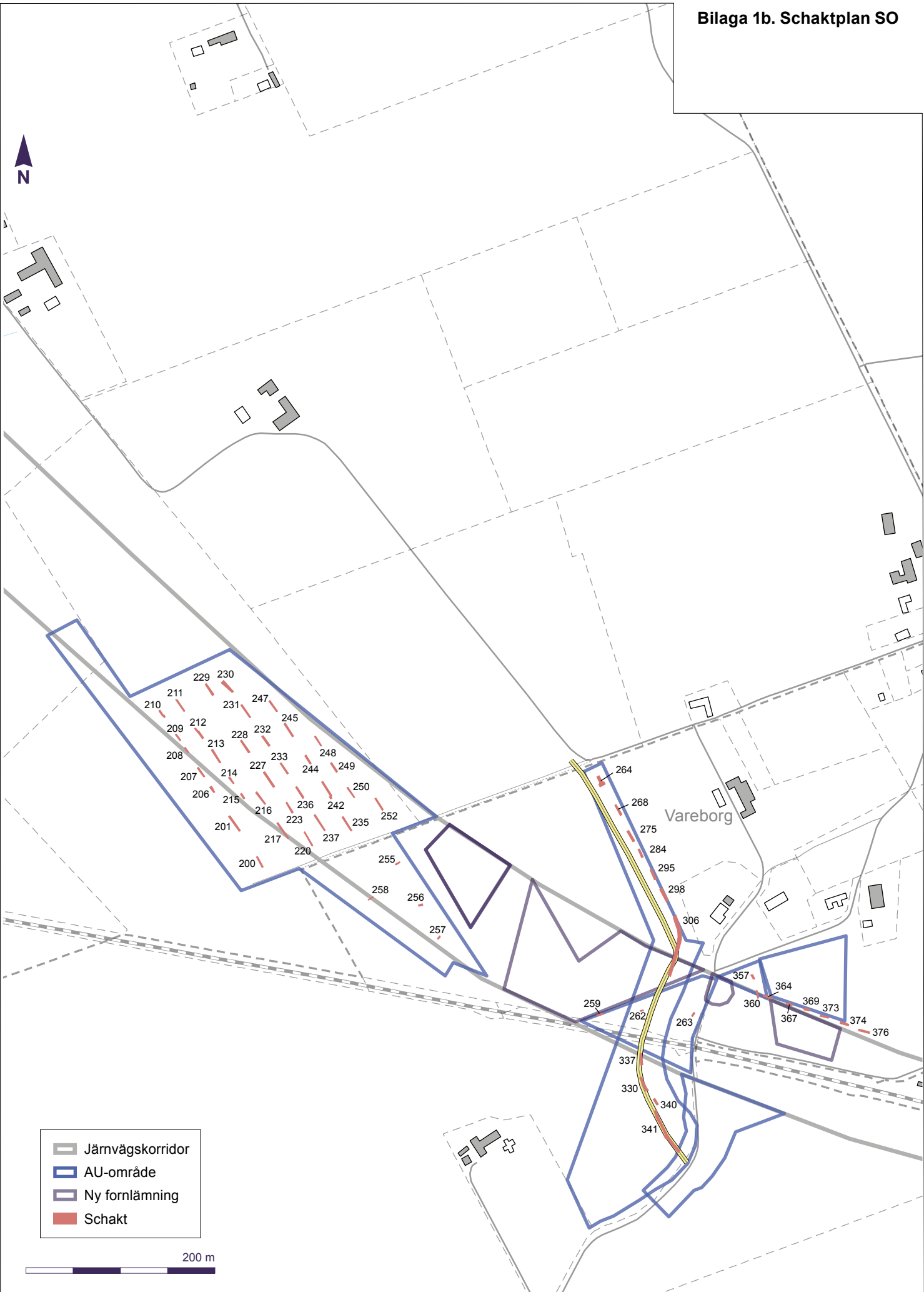
*Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska
arkivet (ATA), RAA, Stockholm:* Dokumentationshandlingarna lagras
tillsammans med Intrasisdatabasen.

Fynd: –.

Bilagor

Bilaga 1a. Schaktplan NV

- Järnvägskorridor
- AU-område
- Ny fornlämning
- Schakt

200 m

Vareborg

Bilaga 2. Schaktlista

Intrasisld	LST Områden	Subclass	Beskrivning	Area
200	11	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril stenig, grusig sand. Två gropar (301, 302)	17,89
201	11	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand i norra delen. Eventuellt fler anläggningar i schaktet. Fyra gropar (202, 203, 204 och 205)	31,02
206	11	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril sandinblandad lera	13,49
207	11	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter, Steril gulvit finsand	15,12
208	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter. Steril vitflammig finsand	7,64
209	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter. Steril vitflammig finsand	11,16
210	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,1–0,15 meter. Steril gulvit fuktig sand	14,45
211	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,1–0,15 meter. Steril gulvit fuktig sand	18,98
212	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,1–0,2 meter. Steril gulvit flammig sand	23,85
213	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,1–0,2 meter. Steril gulvit flammig sand	26,38
214	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter. Steril gulbrun finsand	11,08
215	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter. Steril gulvit, någotgrusig finsand	8,77
216	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2 meter. Steril gulvit finsand	23,19
217	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig och flammig sand. Två gropar (218, 219)	29,56
220	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit flammig finsand. Två diken (221, 222) och en grop (224)	20,53
223	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit flammig finsand. Två gropar (225, 226)	18,72
227	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,2 meter. Steril gulvit finsand. Djupgrävt schakt i söder, arkeologi?	33,29
228	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun flammig sand med järnutfällningar	21,58
229	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun flammig sand med järnutfällningar	23,98
230	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,15–0,20 meter. Steril gulvit finsand. Inga anl.el fynd	40,28
231	Jordgubbar	Schakt	Matjord 0,2 meter. Steril gulbrun flammig sand	27,08
232	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit/vit flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	21,72
233	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Två gropar (234, 300)	21,35
235	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Vit, lätt flammig finsand. Rännor (303, 238, 239, 240) och gropar/stolphål (304, 241). Inga fynd	27,52
236	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,15–0,2 meter. Steril gulvit finsand Inga anläggningar eller fynd	23,19
237	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	30,06
242	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,15–0,2 meter. Gulvit finsand. Tegelfynd och ett dike (246)	31,31
244	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun sand. Inga anläggningar eller fynd	17,03
245	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,15–0,2 meter. Gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	26,56
247	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gråvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	18,70
248	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Åkerdiken. Knappast	15,85
249	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2 meter. Steril gulvit finsand. Täckdiken. Inga anläggningar eller fynd	17,89
250	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,25 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (251)	14,05
252	Jordgubbar	Schakt	Matjord ca 0,2 meter. Steril gulvit finsand. Två stolphål (253, 254)	19,09
255	Granar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit sand. Inga anläggningar eller fynd	5,77
256	Granar	Schakt	Matjord ca 0,2 meter. Blågrå lera. Helt otippat	5,90
257	Granar	Schakt	Matjord ca 0,2 meter. Blågrå lera	4,32
258	Granar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Sand	6,15
259	Granar	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril grågul stenig morän. Ränna (261) och grop (260)	8,35
262	Granar	Schakt	Matjord 0,25 meter. Steril sandig morän	4,07
263	Granar	Schakt	Matjord 0,35 meter. Steril sandig morän	6,58
264	Väg NV	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Ett stolphål (267), två gropar (265, 273) och en stenpackning/stenrad (266). Flintspån. Boplats 14	41,17
268	Väg NV	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand, lera. Två stolphål (270, 272) och en störning (recent lergrop, 269). Boplats 14	24,91
275	Väg NV	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Två hårdar (277, 278) och sex stolphål (276, 279–283). Boplats 14	27,52
284	Väg NV	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Sju gropar (285–291) och ett stolphål (292). Fynd. Boplats 14	16,46
295	Väg NV	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sand. Två gropar (296, 297). Boplats 14	25,61
298	Väg NV	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Fyra gropar (299, 1000, 1001, 1002) och en ränna (1003). Fynd. Boplats 14	39,64

Intrasisld	LST Områden	Subclass	Beskrivning	Area
306	Väg NV	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sand, lera. 22 gropar (bl.a. 307–324, 326, 328, 329, 333, 336), tre stolhåll (335, 332, 334) och två rännor (331,325). Boplats 14	230,08
330	Väg SV	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Tre stolphål (331, 332, 334), fyra gropar (333, 335, 336, 339) och en hård (inmätt PK338). Boplats 16	36,78
337	Väg SV	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Två gropar (339, 1338). Fägata (356) är inmätt mellan schakt 337 och schakt 340). Boplats 16	21,86
340	Väg SV	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	13,24
341	Väg SV	Schakt	Matjord 0,3–0,35 meter. Sand. Tre breda, parcellliknande, diken (344, 345, 350), tio gropar (342, 343, 346–349, samt de fyra 351–354 som kan vara stenlyft) och ett dike 355. Boplats 16	134,96
357	16 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,3 meter. Steril gråvit grusig blockrik morän. Två gropar (358, 359). Boplats 15	9,29
360	16 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril grusig och stenig morän. Tre härdar: (361, 362, 363). Boplats 15	9,78
364	16 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig morän. Två gropar (365, 366). Boplats 15	16,13
367	12 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril rostbrun/gul grusig morän. Märkbar flinta i matjorden. En ränna (368). Norr om boplats 13. Boplats 15	10,06
369	12 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig sand. En ränna (370) och två gropar (371, 372). Boplats 15	10,76
373	12 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig sand. 3 meter bred lerig störning i schaktets mitt	13,13
374	12 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig oeg mjällig sand. En grop (375)	19,05
376	12 - Väg NO	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit grusig sand med lerstråk	18,3
377	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Två gropar (378 och 379)	37,57
380	8	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sand	27,59
381	8	Schakt	Matjord 0,2–0,5 meter. Två sandlager under	36,98
382	8	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand	43,95
383	8	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sandlager 1meter. Sen sten grus flinta i moränen	30,22
386	8	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sandlager 1meter. Sen sten grus flinta i moränen	36,77
387	8	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sand	35,53
388	8	Schakt	Matjord 0,35 meter. Sand	57,24
389	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Sandlager 5 meter i diameter stort. Ett dike (390)	59,01
391	8	Schakt	Matjord 0,35–0,4 meter. Sand	67,08
392	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	43,44
393	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. En grop (394)	23,75
395	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	36,21
396	8	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand	43,35
397	8	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand	38,77
398	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. En grop (399)	23,84
400	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Ett flintavslag	45,29
402	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Två gropar (403 och 404)	56,04
405	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Ett dike (406) och en grop (407). Yngre rödgods	34,18
409	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	26,64
410	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	19,58
450	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand	44,67
451	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	24,50
452	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand	50,12
453	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. En grop (455), en ränna (458) och fyra stolphål (454, 456, 457, 572). Grunda anläggningar. Bedömdes som sentida och sannolikt har de med mörkelgroparna att göra	42,58
459	8	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Sand	22,26
460	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand	42,08
461	8	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand	43,65
462	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. En grop (1464)	101,21
463	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand	123,89
464	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	39,53
465	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Tre gropar (466, 1467, 1469)	111,11
467	8	Schakt	Matjord 0,2 meter. Sand. Två stolphål (551 och 1468) och ett dike (469)	53,08

Intrasisld	LST Områden	Subclass	Beskrivning	Area
470	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	17,16
471	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. En grop (472)	70,10
473	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Tre gropar (474, 476, 477) och ett stolphål (475)	46,46
478	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	22,45
479	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	58,75
554	8	Schakt	Matjord 0,4–0,5 meter. Sand	33,06
556	8	Schakt	Matjord 0,25 meter. Sand. Tre stolphål (A560,561 och 565) samt ett terrängdike (A559)	39,04
558	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	42,82
562	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. Två diken (563, 564)	68,87
566	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	51,26
568	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand	14,83
570	8	Schakt	Matjord 0,3 meter. Sand. En ränna (571), fortsättning på A458 (se schakt 453)	23,79
2000	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulvit flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	14,65
2001	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulbrun/vit finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,53
2002	10	Schakt	Matjord 0,4–0,5 meter. Steril gulbrun finsand med järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	16,34
2003	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	15,96
2004	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,54
2005	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulbrun finsand med järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	14,96
2006	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,36
2007	10	Schakt	Matjord 0,4–0,5 meter. Steril gulbrun/vit flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	15,79
2008	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril brun/vit flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,60
2009	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun flammig finsand med järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	13,80
2010	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulbrun, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	16,41
2011	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,00
2012	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2013)	12,81
2014	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	0
2015	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2016)	16,10
2017	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2018)	20,12
2019	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulvit, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	13,4
2020	10	Schakt	Djupschakt. Matjord 0,3 meter. Gulvit finsand 0,9 meter. Torvlagret utan fynd 0,1 meter	18,90
2021	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. En grop (2022)	29,29
2023	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	13,10
2024	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2025)	14,41
2026	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2027)	23,09
2028	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	21,19
2029	10	Schakt	Djupschakt. Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand 0,9 meter. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2030)	24,94
2031	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	20,17
2032	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	26,65
2033	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	20,38
2034	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2035)	14,27
2036	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2037)	11,66
2038	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	14,94
2039	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	12,76
2040	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	24,27
2041	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	7,46

Intrasisld	LST Områden	Subclass	Beskrivning	Area
2042	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	19,17
2043	10	Schakt	Matjord 0,3m. Steril gulvit, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	20,55
2044	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulvit, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	24,72
2045	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulvit, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	15,74
2046	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	17,80
2047	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2048)	14,39
2049	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. En grop (2050)	19,41
2051	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Ett flintavslag. Ett dike (2053).	13,85
2054	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2055)	32,21
2056	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2057)	22,98
2058	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2059)	27,06
2060	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. En grop (2061)	29,29
2062	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2063)	17,46
2064	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Vattensjukt. Inga anläggningar eller fynd	26,55
2065	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2066)	18,40
2067	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2068)	20,25
2069	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2070) och en ränna (2071)	26,19
2072	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2073)	20,24
2074	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	28,1
2075	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	12,28
2076	10	Schakt	Matjord 0,3–0,4 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2077)	23,75
2078	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	21,79
2079	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2080)	26,62
2081	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulbrun, flammig sand. Inga anläggningar eller fynd	23,90
2082	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	26,33
2083	10	Schakt	Matjord 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd. Ett dike (2084)	34,09
2085	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	31,21
2086	10	Schakt	Matjord 0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	29,18
3000	6	Schakt		14,49
3001	6	Schakt	Matjord ca 0,4–0,5 meter. Steril gulvit sand. Inga anläggningar eller fynd	13,46
3002	6	Schakt	Matjord ca 0,3–0,4 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,52
3003	6	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3meter. Steril gulbrun sand. Järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	18,72
3004	6	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Vattensjukt. Inga anläggningar eller fynd	20,31
3005	6	Schakt	Matjord ca 0,3–0,4 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	14,64
3006	3	Schakt	Matjord ca 0,3–0,4 meter. Steril gulvit och porös finsand. En helt otippad hård i denna sand. Hården A3007 övrig kulturhistorisk lämning	23,26
3008	3	Schakt	Djupschakt. Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit porös finsand ca 0,5 meter. Blålera/ glaciallera därunder	19,66
3010	3	Schakt	Djupschakt. Matjord ca 0,35 meter. Vit finsand 0,20 meter. Därunder glaciallera. Inga anläggningar eller fynd	17,24
3011	3	Schakt	Djupschakt. Matjord ca 0,35 meter. Därunder vit, porös finsand 0,2 meter. Därunder glaciallera. Inga anläggningar eller fynd	13,07
3012	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	15,42
3015	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	15,57
3017	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	15,95
3019	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit/brunflammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	19,51

Intrasisld	LST Områden	Subclass	Beskrivning	Area
3021	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	16,74
3022	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	20,35
3023	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Vattensjukt. Inga anläggningar eller fynd	33,35
3024	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit/brunflammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	25,13
3025	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand med järnutfällningar. Inga anläggningar eller fynd	15,54
3026	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	23,79
3028	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga fynd men två stolphål (3029, 3030) och en hårdgrop (3031)	20,42
3032	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	26,01
3033	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga fynd. En grop (3034)	15,10
3035	7	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	10,32
3036	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gråvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	19,46
3037	9	Schakt	Matjord ca 0,3–0,4 meter. Steril gråvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	15,72
3038	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	17,50
3039	9	Schakt	Matjord ca 0,3–0,4 meter. Steril gråvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	13,95
3040	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Inga anläggningar eller fynd	21,00
3041	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun finsand. Inga anläggningar eller fynd	19,73
3042	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulbrun finsand. Inga anläggningar eller fynd	18,96
3043	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	23,60
3044	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	16,63
3045	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	23,51
3046	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	21,24
3047	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	21,40
3048	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	17,03
3049	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit, flammig finsand. Inga anläggningar eller fynd	19,78
3050	9	Schakt	Matjord ca 0,2–0,3 meter. Steril gulvit finsand. Flinta	22,72

Bilaga 3. Ordlista

I likhet med andra discipliner använder sig arkeologin av specialtermer och fackuttryck. Här förklaras några av de termer som används i rapporttexten för de läsare som inte är bekanta med terminologin.

Aktivitetsyta: ett begränsat område med spår och lämningar, ofta efter någon särskild aktivitet. Det kan till exempel röra sig om områden för matlagning på en större boplats eller herdeplatser belägna utanför själva boplatsen som använts i samband med boskapsdrift.

ArcGis: en programvara i form av ett geografiskt informationssystem som möjliggör behandling, presentation och distribution av geografiska data.

Anläggning: spår och lämningar i marken efter olika typer av aktiviteter eller konstruktioner benämns ofta som anläggningar. Det kan till exempel vara spår efter härdar, förrådsgröpar, hus och liknande.

Avslag: utgör avfall efter tillverkning av stenredskap. På Västkusten är det vanligaste stenmaterialet flinta. Ett avslag känns igen på vissa typiska attribut/märken som uppstått vid själva tillverkningen. Ibland kan vissa typer av avslag avslöja vad som tillverkats, till exempel en flintyxa, och från vilket skede av tillverkningen avslagen kommer ifrån.

Boplats: en term som används om platser i landskapet där man hittar fynd och andra lämningar från människors aktiviteter och verksamheter. I vissa fall kan boplats beteckna en plats där man bott permanent och långvarigt i andra fall kan boplatsen representera en mer tillfällig uppehållsplats.

Bronsålder: betecknar enligt det treperiodssystem (Thomsens treperiodssystem) som används inom arkeologin den mellersta förhistoriska perioden. Namnet syftar på en tid när människor lär sig att hantera metallen brons. Bronsålder utgör en period för mellan 1800–500 f.Kr. Perioden kan delas in i äldre bronsålder (1800–1100 f.Kr.) och yngre bronsålder (1100–500 f.Kr.)

Bryne: en slipsten för skärpning av eggar på skärande redskap.

¹⁴C-analys: en naturvetenskaplig dateringsmetod som används för att tidsbestämma arkeologiska lämningar. Analysen kan endast utföras på organiskt material som till exempel kol, ben och trä. Den bygger på att andelen radioaktiva kolatomers halveringstid kan mätas.

Flathuggen: termen betecknar en tillhuggningsteknik som används i förhistoriskt flinthantverk under vissa perioder. I Skandinavien förekommer flathuggning under slutet av yngre stenålder och äldre bronsålder. Exempel på flathuggna redskap från dessa perioder är skäror, dolkar, och pilspetsar

Grop: en kategori nedgrävda lämningar/anläggningar som ofta påträffas på boplatser. En vanlig tolkning är att de använts till förvaring.

Gropkeramisk kultur: en arkeologisk kulturgrupp under den mellersta delen av yngre stenålder (cirka 3300–2500 f.Kr.). En vanlig tolkning är att människorna inom den gropkeramiska kulturen mestadels har levt av jakt och fångst. Tolkningen bygger främst på boplatsernas havsnära lokalisering i det dåtida landskapet. I Västsverige karakteriseras fynden från den gropkeramiska kulturen av ett specifikt flinthantverk och en speciell typ av ornerad keramik.

Härd: i arkeologiska sammanhang betecknar härd resterna efter en enkel öppen eldstad. Till formen är den ofta rund eller oval och fylld med kol. Den innehåller vanligen även eldpåverkad sten.

Intrasis: en specifikt utarbetad programvara för hantering av arkeologisk dokumentation, som exempelvis fyndregistrering, inmätningar, foton och beskrivningar.

Järnålder: järnålder betecknar enligt det treperiodssystem (Thomsons treperiodssystem) som används inom arkeologin den yngsta och sista förhistoriska perioden. Namnet syftar på en tid när människor lärde sig hantera metallen järn. I Nordeuropa dateras järnålder till cirka 500–1000 e.Kr. I Skandinavien delas järnålder grovt sett in i äldre järnålder cirka 500 f.Kr.–400 e.Kr och yngre järnålder cirka 400–1000 e.Kr.

KML: förkortning av Kulturminneslagen, som är den centrala lagen för kulturmiljövård i Sverige. Lagen innehåller bland annat detaljerade bestämmelser om fornlämningar, fornyfynd, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen, samt uppdragsarkeologi. På riksplanel har Riksantikvarieämbetet det övergripande ansvaret. Länsstyrelserna ansvarar för tillsynen på länsnivå.

Kokgrop: definierar en nedgrävd grop. Den gängse tolkningen är att kokgropar vanligtvis har använts till matlagning. Att tillreda mat i kokgrop har varit vanligt under stora delar av förhistorien. I dag påträffas lämningarna som gropar fyllda med eldpåverkad sten. Oftast förekommer omfattande lager med sot och kol i kokgroparna. Etnografiska studier har visat hur man lagar mat i kokgropar. I botten på kokgropen läggs upphettade stenar. Ovanpå dessa placeras mat inpackad i exempelvis näver eller lera, därefter placeras ännu fler heta stenar ovanpå. Högst upp täcks gropen sedan med jord och grästov. I den varma ”ugnen” tillreds sedan köttet eller fisken.

Kärna: ett medvetet tillformat råämne av exempelvis flinta. Den specifika formen har då utformats för att underlätta tillverkningen av vissa typer av avslag och spån från kärnan. Vid analyser av förhistoriskt flinthantverk finns olika kärntyper klassificerade. Dessa kan till exempel vara olika typer av plattformskärnor, spånkärnor och övriga kärnor.

Kärnprepareringsavslag: termen används inom analyser av förhistoriskt stenhantverk. Oftast avser den igenkännbara restprodukter från tillformningen av flintkärnor i samband med spåntillverkning.

Mesolitikum: stenålder delas in i tre huvudperioder, paleolitikum, mesolitikum och neolitikum. I Västsverige omfattar mesolitikum en period för mellan cirka 11 000–6000 år sedan. Perioden kallas

även äldre stenålder eller jägarstenålder. Den sistnämnda definitionen refererar till att människorna livnärde sig på insamling av vegetabilier, fiske och jakt innan jordbruket introducerades. Människorna levde också ett mer nomadiskt liv än under senare perioder. I Västsverige delas mesolitikum i sin tur in i:

- *tidigmesolitikum* (cirka 11 000–10 000 år sedan, hensbackakultur)
- *mellanmesolitikum* (cirka 10 000–8000 år sedan, sandarnakultur).
- *senmesolitikum* (8000–6000 år sedan, lihultkultur).

Mesolitikum kan definieras på ett flertal olika vis. Utifrån flinthantverkets karaktär, samhällets organisation och den omgivande naturmiljön har det hävdats att tidigmesolitikum och Hensbacka kultur egentligen skall betraktas som liktydig med den senpaleolitiska, nordeuropeiska ahrensburgkulturen.

Neolitikum: kallas även bondestenålder. I södra Skandinavien omfattar det en period från cirka 4000–1800 f.Kr. Kring 4000 f.Kr. övergick människorna allt mer till boskapsskötsel och odling, vilket även ledde till mer permanenta bosättningar. Det verkar som om odling och husdjur introduceras ungefär samtidigt vid denna tidpunkt över ett stort område som omfattade nuvarande Danmark och västra och östra Sverige. Den förändrade näringsökonomi sammanföll med trattbägarkulturen (cirka 4000–2700 f.Kr.). Arkeologiskt känns trattbägarkulturen bland annat igen på sin rikt ornerade keramik och byggandet av megalitgravar/stenkammargravar. I Västsverige delas neolitikum in i tre faser:

- *tidigneolitikum* (cirka 4000–3300 f.Kr. trattbägarkultur)
- *mellanneolitikum* (cirka 3300–2300 f.Kr. trattbägarkultur, gropkeramisk kultur, stridsyxekultur)
- *senneolitikum* (cirka 2300–1800 f.Kr. senneolitisk kultur).

Retusch: en metod som använts i förhistoriskt flinthantverk för att omforma ett råämne till ett redskap genom att ta bort små flintstycken från kanten på det blivande redskapet. Ofta har retuscher gjorts på föremål som använts som skrapverktyg. Verktyget får en lämplig skrapegg genom att det retuscherats.

Ränna: en avlång lämningstyp som ofta förknippas med konstruktionselement i väggkonstruktioner till förhistoriska hus. Rännor kan även utgöra spår efter grävda diken.

Skaftålsyxa: en yxa som tillverkats i någon lämplig bergart, till exempel grönsten. Yxorna kan variera i form, gemensamt är dock att då har ett borrarhål för skaftning. I Västsverige dateras vanligen skaftålsyxor till senneolitikum och äldre bronsålder.

Slagen flinta: ett annat uttryck för bearbetad flinta.

Spån av flinta: term för specialiserat flintavslag. Spånet är avlångt med parallella långsidor. Flintspån används i sin tur för tillverkning av bland annat pilspetsar, spånkrapor och knivar. Metodiskt finns det exempel på flera sätt att tillverka flintspån under framför

allt stenåldern. Dessa metoder är i sig daterande och kan kopplas till skilda kulturgrupper.

Stensättning: en vanlig förhistorisk gravform. Den förekommer från yngre bronsålder till yngre järnåldern och består av packad sten, ofta i flera lager. Formen är vanligen rund eller oval. När man finner de idag är de ofta övertorvade av jord och gräs. Vid arkeologiska undersökningar av stensättningar hittar man ofta brända människoben, rester av lerkärl och ibland gravgåvor i stensättningarna.

Stolphål: spår efter hål för nedgrävda stolpar. Spåren utgörs av jord som mörkfärgats av den förmultnade stolpen, ibland innehåller de även stenar som stöttat själva stolpen. Under stora delar av förhistorisk tid konstruerades husen med hjälp av grova takbärande stolpar som placerades centralt i konstruktionen. Även väggarna byggdes ofta med hjälp av stolpar. Det är bland annat stolphål i sådana konstruktioner som har hjälpt arkeologerna att förstå på vilket sätt husen varit konstruerade under förhistorisk tid.

Figur- och tabellförteckning

Figurer

Figur 1. Läget för undersökningen markerat på utsnitt ur Översiktskartan, blad 253 Göteborg (skala 1:250 000, Sweref 99 TM), och Sverigekartan.	4
Figur 2. Utredningsområdena markerade på utsnitt ur Fastighetskartan, blad 63D3DS Varberg och 63D2DN Träslövs läge (Sweref 99 TM). Skala 1:10 000.	7
Figur 3. Resultat från den arkeologiska utredningen 2014 (figur 2b, s. 7, UV Rapport 2015:56). Tretton boplatser upptäcktes vid det tillfället. Skala 1:20 000.	8
Figur 4a. Historisk karta från 1778. Ingen bebyggelse finns inom området för den kompletterande utredningen. Området är utmark. Träslöv M70 15-3-3. Skala 1:15 000.	9
Figur 4b. Utdrag ur FMIS, som visar fornlämningarna i närområdet. Skala 1:10 000.	10
Figur 5. Plan över området med de nya boplatserna markerade. Skala 1:2000.	13
Figur 6. Plan över område 3. Skala 1:3000.	15
Figur 7. Områdena 5a–9 samt område 14. Skala 1:3000.	17
Figur 8. Område 10, beläget ett stycke söder om järnvägskorridoren. Skala 1:3000.	19
Figur 9. Schaktning inom granplantering. Foto: Bengt Westergaard.	20
Figur 10. Område för jordgubbar och granar samt område 11. Skala 1:3000.	21
Figur 11. Plan över områden och de nyupptäckta boplatserna runt gården Vareborg i sydost. Skala 1:3000.	23
Figur 12. Plan över boplat 14 sydväst om gården Vareborg. Skala 1:3000.	25
Figur 13. Plan över boplat 15 söder om gården Vareborg. Skala 1:3000.	27
Figur 14. Plan över boplat 16 söder om gården Vareborg. Skala 1:3000.	29
Figur 15. Karta som visar de tre föreslagna förundersökningsområdena och boplatserna. Skala 1:10 000.	31

Tabeller

Tabell I. Sammanställning av boplatserna som upptäcktes vid utredning 2 och kompletterande utredning inom den sydöstra delen av järnvägskorridoren.	28
---	----

Varbergstunneln, kompletterande arkeologisk utredning

Under två veckor i slutet av november och början av december 2015 genomförde Arkeologerna Mölndal, Statens historiska museer, en kompletterande arkeologisk utredning inom Trafikverkets planerade områden för upplag och hantering av massor utmed järnvägskorridoren Varberg–Hamra. Vid den kompletterande utredningen upptäcktes tre områden med boplatslämningar benämnda boplats 14, 15 och 16. De var alla belägna strax söder om Vareborgs bärodlings ägor.

Arkeologerna

Statens historiska museer